

KILIO

CLASO DE 5750 INCLINADO 2000/2000 - INHA
SISTEMA L. LEINIK 4. APEL 2002

CHK - Zgodovina

D 7211/4

930:878.7) 378 611497.4 Ljubljana:

43000025129, 1

INVERZNA V Ljubljani - 14

008186 *

KU NOD...

Miro...

D...

R...

F...

M...

P...

J...

J...

D...

KAJ NAM ŠEPETA KLIO.....	02
—————	
MITJA ŠADEK, SPRAVA, HODIČI CARMINA III.....	04
—————	
DRAGICA ČLČ, POPOTOVANJE PO LJUBLJANSKIH ARHIVIH.....	05
—————	
BOBET BARAGELJ, 13. KONFERENCA ISHA.....	07
—————	
ROK HONTAR, IZIDOR GANKAR: LONDONSKI DNEVNIK 1944 - 1945.....	10
—————	
MITJA VPIČANŠEK, DVE SONCI.....	14
—————	
PETRA STRAŠEK, KUMRANSKI ROKOPISI.....	17
—————	
JURI KOMPI, CHE GUEVARA.....	21
—————	
JASNA VIDRIČKA, DVA ZEMELJSKA TEČAJA.....	25
—————	
DAVIDIN PEHČIČ, NI VSAKO VINO VINO.....	28

Spot je pred nami nova številka Klio. Kolj vedno doslej je nastajala dolgo časa in na pot se ji je postavilo nerualo zaprek. A nič ne de, entuzijazem in (dobra) volja lahko premagata vse šitnosti.

Ko sem prevzel mesto urednikovanja te male revije, si nisem mogel predstavljati, da je takšno delo pravzaprav zelo utrudljivo. No, k sreči mi je pri delu vedno ob strani stala Dragica, Marko pa je skrbel za povezavo med nami in pisci člankov. Tudi tokratna številka si želi biti nekaj posebnega. K temu jo sili že njen (jubilejni) 4. zvezčič.

In kaj je tako zelo posebnega, da jo velja prebrati in ne zgolj prelistati?

Najprej nudí "Spravo", ki jo je iz Horacijeve latinščine prevedel Maja S. In ko naše srce znore ljubezem za to, se šele lahko napojimo naprej k praktičnim navodilom za zgodovinarsko delo. Dragica, ki ima arhive po Ljubljani že v mezinici leve roke, je za vas pripravila praktično napotke, ki živo vrejo iz življenjske izkušnje in jih bo spoznal sleherni mladi zgodovinar, ko se bo odpravil v arhiv po gradivo. Da študentje zgodovine niso zgolj arhivski molji, vam bo povedal Boris, ko vas bo s kumbijem popejel po poteh konference ISITA v nizozemskem Nijmegen-u. Seveda pa mora takšna revija poleg praktično-zabavnih vsebovati tudi strokovne stvari. Rok je prevzel nalogo recenzenta Cankarjevega dnevnika (na Ivana ampak njegovega bratranca Izidorja) in da ne bi ostal le pri suhem teoretiziranju, je izbral nekaj citatov ter temu pridal še fotokopijo Cankarjevega rokopisa. Iz Cankarjevega obdobja druge svetovne vojne nas odnese *Žboga F.* s svojim izsekom iz Dantejeve "Božanske komedije". Na žalost pa citatov iz italijanščine ni prevedel v slovenščino, kar daje članku rahlo kisel priokus! A poskus je kljub temu zanimiv, saj je klasična literatura vedno prvovrsten zgodovinski vir, seveda

pod pogojem, da jo znamo brati in doživeti! Namreč, če niso umetniki tisti, ki nas učijo o preteklosti in pomagajo v sedanjosti, potem tudi zaprašene popisane listine v temnih arhivih ne morejo spregovoriti o človeški zavesti iz preteklosti, ki se je do danes močno spremenila (glej še podčrtano opombo). Skrivnostni čar iz številke nam pričarajo (Kuturanski rokopis). Članek razkriva (še en) znanstveni skandal. Če bodo *Peter* znanstveni skandali ostali tema nadaljnjega znanstvenega raziskovanja, bo lahko ugotovila, da je to neizčrpen vir, trnka celo, da je znanost sama en sam skandal. Okl prepna okoli listin nazaj v realnost nas potegne Juri, ki se je odlučil publiče pogledati znanega revolucionarja Che Guevaru. Človeka, ki razen slepe vere, da s svojimi revolucionarnimi teorijami izboljšuje svet, svetu ni prinesel nič dobrega. S svojim delovanjem je celo pokazal,

Auguste Rodin (1840-1917), Poljubi

kako pogrebno je življenje na eskimski način (skladno s teorije družbe (ne samo so teorije, vsifene življenjske fanatizmom mošče). Kaj še kakšno Solženicinsko, ki se je podala na pot tokratnih sodelavcev. Originalu nosi naslov "Ne neposredni svetopisje". Ne. Ze takšna "spoznavna" humoru imenovane.

Moja posebna pozornost razmišljanje o tem, kaj je celo dva, na to temo doktorat... kaj je naš življenjski cilj, vedno razbijam steno, ne nalotnešči! Zgodovina razumljeni preteklosti, preprosta kot hi, se obstaja resnica ali v trenutku, ko sprejme. In če to zares razume, članke. Vse drugo je preteklosti v nekem svetlo ko se dokopljemo do izid iz osebne izkušnje.

To moje kratko korajzni in si spoznavna rosa in odgovornost ne pride, zgodovina preteklosti. S preteklosti vedno steno za to, formula, kar je živa.

In živ naj bo naš svet

kako pogubno je življenje/svet prikrejovati teoriji družbe. Danes je slehernemu jasno, da se na eskimski način (luknja v ledu) ne da loviti rib v tropskih krajih, ko pa gre za ti, znanstvene teorije družbe (npr. marksizem) se ta bistri pogled nenaadoma zamegli. Nihče ne vidi, da so teorije, vsiljene življenju, prezračene jedi in da se jih ne da reformirati (le z verskim fanatizmom morda!). Kdor ne verjame in si to želi spoznati, naj po Jurijevem članku prebere še kakšno Solženicinovo predavanje. Naslednji članek, opisne vrste, nam je čustavila Jasna, ki se je podala na pot do mrzlih lečajev zemlje v zgodbi Jamesa Clarka Rossa. Zadnji v vrsti tokratnih sudelavcev je Davaric, ki je priskrbel spogled uš zunaje. Tema članka, ki sicer v originalu nosi naslov »Ni vsako vino vino«, sem dal takšen delovni naslov zato, ker avtor ni naš neposredni esotropin. Njegov študij se nabaja nekaj nadstropij nad nami, na filozofiji namreč. Če takšna geografska lega mu omogoča, da naše mrgolerje in stikanje za črvi, ki rijejo po humusu imenovanem preteklost, vidi z drugačne perspektive.

Moja posebna pozornost pri urejanju te številke je veljala predvsem temu, da bi ponudil razmišljanje o tem, kaj je sploh zgodovina. Seveda na Oddelku za zgodovino obstaja predmet, celo dva, na to temo; na koncu pa si rečeš le: še en izpit, več, pa kaj! Izpit, diploma, magisterij, doktorat... kaj je vse to? Je to že zgodovina? Je to smisel zgodovine? Morda je lahko nekemu življenjski cilj, vsekakor pa to še ni zgodovina. Zgodovina tudi ni, če kričim po svetu, da razbijam stereotipe, ne vidim pa, da sem sam, v vsakodnevnem življenju pravzaprav filistrski malomeščan! Zgodovina je zgodba, še boljše pa je, če je to ziva in doživeta pripoved o razumljeni preteklosti. Seveda pa se vedno pojavi vprašanje, kaj je preteklost. Stvar ni tako preprosta kot bi se zdelo na prvi pogled! A vedno si moramo najprej zastaviti vprašanje, ali obstaja resnica ali le jedno nedosegljive resnice. Če se odločimo za slednje trditve, potem v trenutku, ko spregovorimo kakršen koli stavek, zajadramo v nesmisel, pravzaprav v laž. In če to zares mislimo, se moramo zamisliti nad vprašanjem, zakaj sploh izdajati knjige in članki. Vse drugačna in težja pa stvar postane, če spoznamo, da obstajajo resnica in dogodki v preteklosti z nekim svetovnim pomenom. Tu se podamo na pot trdega dela in študija. In šele, ko se dokopljemo do smisla nekoga dogodka, lahko o njem pišemo ter pripovedujemo – vedno le iz osebne izkušnje, iz doživetja! Ali kol je Goethe svoje misli prelil v Faustove besede:

*Prav, ko v pergament se boš pogotil,
ti bo ustalil željo, ki te žge?
Krepčila si ne boš pridobil,
če iz lastne duše ne pride!*

To moje kratko razmišljanje o zgodovini, naj služi za vzpodbudo vsem tistim, ki ste dovolj korajžni in si upate pomisliti, da zgodovina ni nič drugega ne vsaj zabavna, ampak je vendarle resna in odgovorna naloga. To pa je moč izpolniti le, če preteklost zastopimo. Da jutri nikoli ne pride, zgodovinarji vemo že od nekdaj! Če smo že zaslanjani, potem smo predvsem v preteklost. S preteklostjo pa je treba opraviti! In to je možno le, če jo razumemo. Življenje je vedno samo tu in zdaj. Sedanjosti pa trkakor ne moremo izmeriti in stlačiti v matematično formulo, ker je živa.

In živ naj bo tudi odmev ob koncu te številke, prav tako kot je živ njen zadnji članek!

Primož Kočar

1. W. von Goethe: Faust, Maribor: 1955, str. 72. Tako se glasi prevedi iz: Goethe, v: »Prigodbe iz življenja Goetheja«, prevod: M. Trnava, Ljubljana: 1955, str. 117. (Hilpdtanglist du nicht zuweilen, wenn du die elektrische Kugel hältst? "V Goethe, Walter: Goethe's Werke, Wien, str. 74.)

SPRAVA
(DVOGOVOR ZALJUBLJENCEV)
HORACIJ CARMINA III, 9

*Donec gratius eram tibi,
nec quisquam porior brachia candidae
cernici iuvenis dabis,
Persarum vigili neque beator.*

*Donec non alia magis
arsati neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis
Romana vigili clarior Illa.*

*Me nunc Thressa Chloae regis,
dulces docta modos et citharae sciens,
pro qua non metuum mori,
si parcent animae fata superstiti.*

*Me tarret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
pro quo bis patiar mori,
si parcent puero fata superstiti.*

*Quid si prisca redit Venus
diductasque iugo cogit amara,
si flava excoitae Chloae
refectaeque patet ianua Lybiae?*

*Quamquam sidere pulchrior
ille est, tu lentior coartare ut ingratu
tracundior Hadria,
rectum vivere amena, rectum obscuro libens.*

Dokler sem bil ti še všeč,
dokler ti ljubši mladenič ni s prsti
hodil za vrat snežno bleščač,
srečnejši sem bil od vseh kraljev po vrsti.

Dokler se nisi za drugo ogrel,
dokler še nisem za Illo pristala,
jaz, ki v čisljih me vsak je imel,
nisem srečnejše od sebe priznala.

Meni kraljuje zdaj Illoe Tračanka,
na strune sladko zna igrati in peti,
zanjo ne bom se pomišljal umreti,
če dušici smrt ostane neznanika.

Mene razvnetna v žaru vzajemnem
Kalais iz Turij, z bogastvom podprt,
dvakrat bom zanj šla rada v smrt,
če ne izgine v svetu podzemnem.

Kaj če se vrne stara ljuhezen,
ločenca vpreže v jarem železen,
kaj če bi s Illo malce se sprl,
spet Lidiji vrata široko odprl?

Četudi je tisti lepši od zvezd,
in ti, vetrojak, še nisi ne zvest,
četudi znaš huje od morja besneti,
s teboj čem živeti, s tehoj čem umreti.

POPOT
BODO

Ko ves navdušen
pri dr. xy, lahko trga
le v arhivih. Če sem
drugi obšudnja

Ta pa se za

1. Vprašas za ...
prohitela vsta ...
2. Enakovreden ...
iskati, ti ...
odskočno ...
3. Poiščeš vodnik ...
AS omogoča ...
bo na koncu ...
shranjeno ...
4. Ker seveda ...
povprašas po ...
moral izpolni ...
preheri še 5 ...
5. Sedaj pa ...
naročilnica ...
6. Tako, gradivo ...
težav. In če ...
Nisi prvi, ki ...

POPOTOVANJE PO LJUBLJANSKIH ARHIVIH BODOČIM DIPLOMANTOM NA ZGODOVINI

Ko ves navdušen uspeš svoje ime zapisati na eno izmed listih 35 preostih mese za seminar pri dr. xy, lahko tvoje navdušenje zraste do višin dobre teme. A informacije zanjo so dostopne le v arhivih. Če seveda večino tedna preživiš v Ljubljani, saj se pridno udeležuješ predavanj ali drugih obšolskih dejavnosti take in drugačne vrste, se boš usmeril na arhive v Ljubljani.

Tu pa se začenja tvoja odisejada, ki jo bomo moderno predstavili s koraki:

1. Vprašas za nasvet nosilca seminarja in upaš, da se ne boš naveličal čakati, ker te je prehitela vrsta bodočih diplomantov...
2. Enakovreden korak je, da si pogledaš Vodnike po arhivih. Če sploh ne veš, kje moraš iskati, ti najboljše informacije ponudi (ne ustrasi se letnice izida) Ribnikar. Tako, odkočno desko si našel, tako da veš, kje moraš iskati.
3. Poiščeš vodnik po arhivu (spodaj imaš seznanj vodnikov) in najdeš svojo fond (ZAI in AS omogočata iskanje fondov in zbirk prek svoje strani na medmrežju). Če imaš srečo, bo na koncu opisa navedena tudi literatura, ki podrobneje opisuje v fondu ali zbirki shranjeno gradivo. Če te ni, si preberi 4. korak.
4. Ker seveda opis v vodniku ni dovolj podroben, se moraš odpraviti v arhiv, kjer povprašas po popisu fonda. Toda pozor! V čitalnici posej, da si nov uporabnik, saj boš moral izpolniti še matični list uporabnika. Tudi ta lahko ne reši tvojih težav, zato si preberi še 5. korak.
5. Sedaj pa si že tako daleč, da moraš naročiti gradivo. Delavca v čitalnici prosiš za naročilnico in vanjo vpišeš vse, kar od tebe zahteva.
6. Tako, gradivo je pred tabo, upam, da boš z njim zadovoljen in ti branje ne bo delalo težav. In če je zoh časa našel ravno tisto informacijo, ki si jo hotel izvedeti, ne obupaj. Nisi prvi, ki se mu je to zgodilo.

Spodaj ti ponujamo še nekaj informacij o odprtosti arhivov:

Gradivo branil	Ura in odprtost	Pravila naročanja	Omejitve gradiva na en dan
Arhiv Slovenije (Belačica v 2. nadstropju) http://www.sj.gov.si/ais/povzic/komna_zbivka	pon-pet: 8-15 pred prazniki skrajšan delovni čas ob posebnih okoliščinah arhiva	Gradivo je pretežno naročiti do 13.00 ure, če ga želiš uporabljati naslednji dan.	6 enot (enota prepoznaš po posebni številki)
Zgodovinski arhiv Ljubljana	8-14 pred prazniki do 12	Drugi dan, če nisi prepoznan (biti ure do zapirja).	
NUK Rokopisna zbirka http://www.nuk.si <i>na v. nar. Ljosevo</i>	pon, tor, cer: 9-14 sre: 9-15 pet: 9-13 sob po razpor. zbirke: 9-13	Takoj.	
Narodni muzej (Belačica v 2. nadstropju)	8-14	Takoj.	
Inštitut za novejšo zgodovino (Belačica) http://www2.umc.si/~iizjz15/ docs.umc.si/koloznica.htm	pon-pet: 8-13 sre: 8-15	Takoj.	
Nadškofjski arhiv Ljubljana (prej. nadstropje) http://www.rk.si/akna/nao/arhivi/RKCSlo/sl.html	pon: 8-15.30 tor-pet: 8-13.30	Dobis rezervacijo sedeža za določen dan. Na rezervacijo čakaš od onega tedna do onega meseca.	4 enote gradiva (npr. 4 knjige) po 11.00 uri šč. 4 enote.

Za arhivsko gradivo, ki ga hranita Inštitut za novejšo zgodovino in Narodni muzej opozarjajo opisi za fond v Arhivu Slovenije, ki jih imenujemo tudi historiat.

Nekaj gradiva brani tudi Inštitut za narodnostna vprašanja.

Literatura

- Adri Branigan, *Vožnja po zlati Sloveniji*, Arhivski center Slovenije, Ljubljana 1986
 Vlada Zgodovinskega muzeja Ljubljana, *Zgodovinski arhiv Ljubljana, Gradivo in razpisni št. 1*, Ljubljana 1992
 Vlada za narodnostna vprašanja, *Arhivski center SR Slovenije, Skupnost, sloven. Slovenija, Ljubljana 1973/1994*
 Vlada za narodnostna vprašanja, *Arhivski center Republike Slovenije, Ljubljana 1999*
 Vlada za narodnostna vprašanja, *Nadškofjski arhiv, Ljubljana 1995*

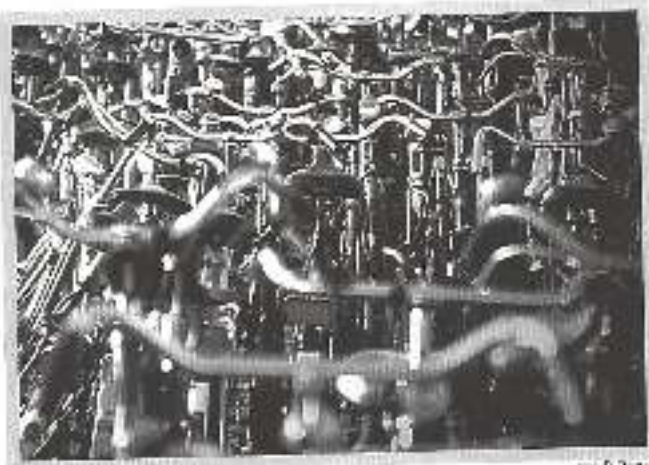
Če se spominam oživju organizacije s kolegi, so ti spomne morali vedeti, da patetično. Posebni pričakovanjih, a kaj lahko danes rečemo neke prikladne, se

Tudi z zadnje k že dolgo pred konci žepnine... Toda po m dnem začeli naplasi od prijave v zadnjih konstanta je problem seboj spolno vreden, da še manj kot dan, se bomo do tja do bi to znal biti prebi spet - na koncu vsaj Saj vesje, vsak od m nekajkrat doživeli, a recimo tudi utrjeni postala prijetna... Ne in izkušnje pac m svoje. Če pa so m med študenti zgra ni vredno zgubljati. V nasprotju s pregovni vemo, da zgra ni veda mrtvih, k žive. Naš vrtilci o življenju... Kar naprej...

13. LETNA KONFERENCA MEDNARODNEGA ZDRUŽENJA ŠTUDENTOV ZGODOVINE NIJMEGEN, 27. – 31. MAREC 2002

Če se spomnim nazaj na vse mednarodne konference in seminarje, ki so se odvijali v okviru organizacije ISHA, skozi katere smo se v času študija zgodovine sprehajali v svet s kolegi, so ti spomini samo lepi. Inak. Spomin je kakopak selektiven, to bi zgodovinarji že morali vedeti, da pa je tako nagnjen k prijetnim dogodkom, je v tem primeru že skoraj patetično. Posebej zato, ker marsikdaj tudi kaj ni šlo po načrtih in posebej po naših pričakovanjih, a kakorkoli, vedno se je na koncu vse izteklo vsaj dobro, če ne drugače pa lahko danes rečemo, da vsaj zanljivo. Zadreg skorajda nikoli ni bilo, če pa so se vseeno od neke prikladle, se jim danes na plus zasmejemo.

Tudi z zadnjo konferenco v nizozemskem Nijmegenu je bilo tako. Priprave so se začele že dolgo pred konferenco. Prijave udeležencev, potrditve, priprave prispevkov, kopicenje žepnice... Teda po znanem in vedno doživcem scenariju, so se tudi takrat z vsakim bližajočim dnevom začeli naplavljeni tudi novi problemi. Očitno je: »problemi so, problemi bodo...« Spet je od prijave v zadnjih dneh odpadlo vsaj pol sodelujočev, tisti, ki pa bi šli, niso na seznamu, konstanta je problem provoza, vedno znova pa se sprašujemo tudi, če moramo npr. vzeti s seboj spalno vrečo, če bomo plačali participacijo kot Balkanci ali Evropejci? Hja, če vetno, da še manj kot dan pred odhodom med tulipane in mlino na veter sploh nismo vedeli, kako se bomo do tja dostavili, bi to znal biti problem. A spet – na koncu vse lepo. Saj veste, vsak od nas je že nekajkrat doživel, kako je recimo tudi utrujenost že postala prijetna... Novi vtisi in izkušnje pač naredijo svoje. Če pa so ti nastali med študenti zgodovine, ni vredno zgubljeni besedi. V nasprotju s pregovorom, tri vemo, da zgodovina ni veda mrtvih, ki muči žive. Naš vrtiček je veda o življenju... Karavana gre naprej...

Tipično študentsko posevno sredstvo

av. B. Batagi

Prvi začetek delavnice

2007, 1000

Vzhodne Evrope, teme delavnice pa so bile sledeče: Onwards to Conquest, Scholars on the Road, Discovering New Worlds, Spreading Religion, Long Distance Trade, Migration, The final Journey, Tourism and Casual Travelling.

Sodelovanje na konferencah in seminarjih ISHA-e, katere se že vse od njene ustanovitve leta 1990 drži pridih akademskega turizma, je gotovo za študente zgodovine ena najboljših priložnosti, kjer se družita prijetno s koristnim. V Nijmegenu smo se še enkrat prepričali, kako važno je, da slovenski študentje zgodovine pogledamo čez ljubljansko obzorje Aškerčeve, Nukice, bližnjih arhivov in kafičev. Še več, ne le to, da začnemo spoznavati svet in svetove drugih, ampak se v končni fazi ob takšnih priložnostih zblížajo tudi naši »podalpski svetovi. Med seboj se bolje in na bolj spontani način spoznamo. Iz lastnih izkušenj povedano, zdi se mi, da sem se v vseh letih študija zgodovine s svojimi »sootroptni«² še najbolj zblížal prav ob takšnih priložnostih, kot je opisana. Prav tam ustvarjene bolj pristne vezi pa znajo postati kot posledica prijateljstva še kako koristne za bodoče delovanje v našem poklicu.

Izkušnja iz Nijmegena pa gotovo ni le lista, vezana na predstavitev in debate v delavnicah. Včasih se mi ob prebiranju nekaterih poročil s konferenc zaždi, kot da zgodovinarji iz okolja, kjer njihovo srečanje poteka, ne bi znali potegniti še kaj več. Vodno ostanje na takšnih srečanjih premalo časa, da bi bolj celovito zajeli utrip in zgodovino okolja, kjer smo bili. Gotovo, vsaj po moje, se na »ISHA meeting«² ne hodi le brati in debatirati umotvorov udeležencev. Pomembno je, da najdemo v naših glavah tisto vez med tem, kar smo že nekje slišali, brali in tem, kar smo tam z našimi čuti in razumom doželi. Osebna izkušnja na konkretnem mestu

Vželeli smo kombi in bajl, na Nizozemsko. Pravzaprav le streljaj čez nemško mejo je bil naš cilj, mesto Nijmegen, kjer so tamkajšnji študentje sprejeli naše breme organizacije že 13. letne konference Mednarodnega združenja študentov zgodovine (ISHA). Konferenca, ki je bila osrednji dogodek združenja v letu 2002, je potekala med 27. in 31. marcem in je kot vsaka dandaj imela svoj naslov oziroma enoten vsebinski predmet obravnavanja. Tema konference je tokrat bila »Expanding horizons«, njen podnaslov pa »Travel and exchanging ideas through the ages«. V okviru tega so bili udeleženci razdeljeni v osem delavnic, kjer je potekal večji del dela. Slo je namreč za predstavljanje prispevkov, debatiranje in oblikovanje zaključkov, ki so bili na tapeti v vsaki delavnici, kjer je sodelovalo približno deset študentov iz različnih koncev Evrope. Udeleženci so tudi tokrat prišli v glavnem iz Srednje in

samom se kako steje, na stvari. Vpričo časovne stiske Katoliške (bolj po imenu) gre za življenje. Še, hudič sklamfati kakšno zgodbo, podnevi in ponoči, ogledni ruševine, par muzejev in stro na spužvih iskalo preobiskali značilne mestne Nizozemsko, zaslužiti več zvečer gledajo po televiziji, rnevno sobo...

Na konferenco v Nijmegen drugih evropskih dežel, koristno, če bi bil se sp...

Na delavnici

Če se to zgodi v študijskih nacionalnih pisarnicah...

13. ISHA tema konference mednarodna dejavnost in svetovi, ki jih je vselej... Kakšen pride, spet... kako je bilo in je...

Res je, da bi študentje... sme nam biti vseno...

samem se kako šteje, saj nam dokončno zacementira ali pa zasnaja naše predstave o neki stvari. Vpričo časovne stiske su nam pri tem marsikaj olajšali organizatorji, domači študentje Katoliške (bolj po imenu kot sicer) univerze Nijmegen. Pa ne gre le za zgodovino. Dejansko gre za življenje. Saj, hudiča nismo starinarji, iz tistih kamnov iz spomenikov pa že znamo sklamljati kakšno zgodbo. Ogljedali in kolikor se je dalo smo začutili (zgodovinsko) mesto, podnevi in ponoči, ogledali smo si zadnji hribček in doopolgo ravnino, moderne zgradbe in ruševine, par muzejev in se dodobra spoznali z svečnamensko dvorano, kjer nas je dobrih sto na spužvah iskalo počitku, bili smo na obisku v mestni hiši, jedli v študentski menzi, obiskali značilne mestne koutčke... Do neke mere smo na prvo žogo spoznali Nijmegen in Nizozemsko, zasledili stil življenja, navade, kulturo... Videli smo, kaj imajo v trgovinah in kaj zvečer gledajo po televiziji, saj z ulice lahko skozi okna emocijskih hiš vidiš skorajda v vsako dnevno sobo...

Na konferenco v Nijmegen je istočasno prišlo seveda tudi veliko študentov zgodovine iz drugih evropskih dežel. Spoznal si bralce, sledi še en odstavek, kjer boš prebral, zakaj vse je koristno, če ti bil sel tja ali pa boš izkoristil naslednjo bližujočo priložnost. Ne spoznaš samo,

Na delavnici

kako je debatirali o zgodovini (po evropsko), svojih slovenskih kolegov in okolju, kamor si se izstrelil. Spoznaš tudi minimumus evropskih študentov zgodovine. Ne vidiš in ocenjuješ jih le na prvi pogled, kako izgledajo in živijo, ampak jih potem, ko se v sproščenem ozračju z njimi »pobratiš«, globlje spoznaš. Mimogrede spoznaš kakšno iz njihove zgodovine, zgodovinopisja ali pa iz vsakdanjega življenja, iz navad in razvad. In tisto kar pride mimogrede, se ti najbolj vtisne v spomin.

Če se to zgodi v študijski atmosferi delavnice ali na tradicionalnem večeru degustiranja nacionalnih pijač pa je že druga zgodba in seveda - stvar okusa.

13. ISHA letna konferenca v Nijmegenu je še enkrat dokazala, kako pomembna je mednarodna dejavnost vključevanja slovenskih študentov zgodovine v svet. Spoznavanje svetovi, ki jih je toliko kot ljudi, prinaša najboljšo priložnost, da se sručamo tudi s stereotipi. Kakšen pače, spet drugi se utopi v hlapih. A končno - možnost je dana. Vredno je preveriti, kako je bilo in je drugod ter kaj tam mislijo.

Res je, da bi študij zgodovine pri nas obstajal tudi brez tega, kar ste brali zgoraj. A ne smo nam biti vseeno!

IZIDOR CANKAR: LONDONSKI DNEVNIK 1944 - 1945

DNEVNIK IN NJEGOVA ZGRAJDBA

Leksikon pravi, da gre pri dnevniku za osebne zapiske o dogodkih in doživljajih. Dnevnik predstavlja spomin kot zgodovinarjev vir. Lahko je napisan zanesenjaško, kritično, s polno čustvi, saj je po nastanku časovno zelo blizu dogodkom, o katerih poroča. Ponavadi gre celo za sproten, vsakodnevni zapis. Spomini so lahko izdani v obliki teksta ali faksimil, kjer gre za posnetek, ki je, v povezavi z reprodukcijskimi tehnikami in materiali, čimbolj podoben originalu. Londonski dnevnik Izidorja Cankarja je izšel pri Državni založbi Slovenije in Založbi Lipa leta 1985. Ljudez Gostiša ga je uredil, napisal spremno besedo, kronologijo življenja in dela Izidorja Cankarja ter dnevnik tudi likovno opremil; pojasnila in imenska kazala pa so delo dr. Tineta Ferencca. Pomemben spomin so tudi fotografije, ki jih je v knjižni izdaji dnevnika kar nekaj. Pod vsako fotografijo je zapisano, kdo oziroma kaj je na sliki in letnica njenega nastanka. Za dnevnik se je izvedelo šele nekaj let pred Cankarjevo smrtjo, saj ni o njem nikdar javno govoril. So se pa v Londonu vneto zanimali za odkup tega dragocenega dokumenta druge svetovne vojne. Po Cankarjevi smrti leta 1958 ga je vdova Niča Hribar-Cankarjeva našla v njegovi zapuščini in ga izročila Izvršnemu svetu SR Slovenije, leta 1969 pa je bil izmčen Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja Slovenije.

Dnevnik obsega 122 (v knjižni izdaji 59 strani), s pripisom v Atenah pa 125 strani, vendar tega v knjižni izdaji ne najdemo. Pisan je na črtanem, stogranskem brezlesnem satiniranem papirju slonokoščene barve, vezan v polusnje, v notes velikosti 20,4 × 12,5 cm londonskega podjetja H. J. Ryan Ltd. Rokopis se mi je zdel kar berljiv, čeprav zahteva branje kar veliko koncentracije, saj Izidor Cankar uporablja pri imenih kar precej kratke (v knjigi so izpisane v celoti), pa tudi stavki niso vselej napisani v zaključeni obliki.

Ta dnevnik je Izidor Cankar pisal od 28. julija 1944, ko je iz Ottawe prišel v London kot novi minister za prosveto, pošto in telegraf v kraljevi vladi dr. Ivana Šubašiča, do

Steno.

*4. jan. 1945. - Te moje zapiske so
le za vas. Šest prava letu. - 16. febr. 1945,
njo obravnava v razstavi v Angliji, ki je
v jenu. Istega dne smo bili v Marseille
naslednji o napulja in 18. febr. v Pariz.
Pa, kmalu nato se je postavlja novost, ob
da v Antoni se bili od Slovencov kardo*

12. februarja 1945, ko je bil v Atenah kot poslanec v Grčiji.

Omenil bi še to, da je dnevnik izšel leta 1985, 27. decembra (22., 23., 25. -

Moro

Te besede, ki so jih najboljše kažejo Izidorja Cankarja, pisatelja in neumnajno ljubil svoj narod.

POUDARKI IZ VSEBINE

Izidor Cankar je bil zaprisežen kot minister in opozori na to, da bi slovensko raketiranje Lom Kucharjem, ki se je izšlo v Londonu, 1. avgusta 1944 je novo vlado dejansko bila tej vladi tudi prava Cankarjeve kot tudi njegovi zavezniki, predvsem in Kraljeva vlada se je na in celovitost Jugoslovanskega trgobala k Rusiji, prava in ker so v Rusiji našo korist. Tudi se je rošitev slovenskih narod se je zavzemal za ustrezno dokumentacijo, ki se na to problematiko posebej Izidor Cankar vedno južnooslovaških narodov stran (luks intervju)

12. februarja 1945, ko je odpotoval v Beograd. Rokopis vsebuje še 14. in 23. januar 1946, ko je bil v Atenah kot poslanik in opolnomočen minister Demokratične federativne Jugoslavije v Grčiji.

Omenil bi še to, da za nekatere dneve ni nobenih zapisov. Zlasti gre za čas zadnjih dni decembra (22., 23., 25. - 28.), ko se Izidor Cankar ni dobro počutil.

Moro

*Ceprov vidim jasno vse težave, ki nas čakajo,
nikoli ni bilo upanje tako trdno
in nikoli se nisem tako zelo zanašal
na negotove obljube časa.*

31. december 1944

Te besede, ki jih je zapisal kot voščilo in upanje na prehodu v odločilno leto 1945, najhujše kažejo Izidorja Cankarja, velikega Slovenca in Jugoslovana, svetovljana, izobraženca, znanstvenika, pisatelja in diplomata z izjemno duhovno razsežnostjo, kot človeka, ki je neomajno ljubil svoj narod in domovino.

POHODARJI IZ VSEBINE LONDONSKEGA DNEVNIKA

Izidor Cankar je začel pisati dnevnik 28. julija 1944, ko je iz Ottawe prišel v London in zaprisegel kot minister za prosveto, pošto in telegraf v kraljevi vladi dr. Šubašiča. Že takoj opozori na to, da bi odpuvedal prisego, če se ne bi bal skandala. Obenem je doživel že prvo nemško raketiranje Londona. Takoj je tudi vzpostavil stike s politikoma SLS Srejem in dr. Kuharjem, ki se že kesata svoje taktike. Z njima je plodno sodeloval v času svojega bivanja v Londonu. 1. avgusta se je udeležil seje ministrskega sveta, na kateri je dr. Šubašič poročal, da je novo vlado dejansko napravil Churchill, v sporazumu z Rooseveltom in Rusijo, in usko je bila tej vladi tudi priznana legitimnost. Že takoj se je postavil v okvir, ki je zaznamoval tako Cankarjeve kot tudi napore celotne vlade, in sicer je bilo posebno nenehno dogovarjanje z zavezniki, predvsem z Anglijo in Rusijo, kot tudi s Titom, predstavnikom oblasti v Jugoslaviji. Krajeva vlada se je na začetku bolj navezovala na Anglijo, ki ji je zagotavljala neodvisnost in celovitost Jugoslavije ter ljudsko samoodlečbo. Kasneje pa se je ta politika vedno bolj nagibala k Rusiji, predvsem pod Titovim pritiskom in razpoloženju jugoslovanskega ljudstva in ker se v Rusiji videli možnosti, da bi se meje Slovenskega primorja in Trsta določile v naso korist. Tudi sam Izidor Cankar se je z ljubeznijo do domovine bojeval za pravično rešitev slovenskih meja, za vprašanje Trsta, Slovenskega primorja in Korotke. Že v Londonu se je zavzemal za ustanovitev posebne komisije za meje, ki naj bi zbrala vso potrebno dokumentacijo, ki se tiče zgodovinskih mej slovenskega etničnega ozemlja, in svoje poglede na to problematiko posredovala zaveznikom. Žal ta ideja ni uspela. S tem namenom se je Izidor Cankar večkrat sestal z angleškim zgodovinarjem in izrednim poznavalcem zgodovine južnoslovanskih narodov Setonom - Watsonom, ki ga je počasi pridobival na jugoslovansko stran (taka internacionalizirana, Trst jugoslovanski). Prav tako je dajal pobude za izdajanje

nam naklonjenih člankov, ki so jih pisali domači (Smodlaku) in tuji (Taylor) poznavalci. Cankar je bil eden prvih, ki je opozoril na izdajalsko vlogo Draže Mihailovića, in eden prvih, ki je priznal osvobodilno gibanje v Jugoslaviji. S tem je prišel navzkriž s politiki nekdanje SLS v Rimu (Krek, Avsenek). 12. avgusta je prispel v Rim in zastavil svoj ugled z namenom, da bi pridobil predstavnike SLS za sodelovanje z narodnoosvobodilnim gibanjem in jih prepričal, naj razpuste domobranske enote v Sloveniji. To mu ni uspelo, saj so predstavniki SLS videli svoje možnosti obstoja v formiranju samostojne države okoli Trsta izven Jugoslavije in še naprej tudi izdajalsko podpirali Mihailovića. To je bil tudi eden od razlogov, da je Izidor Cankar že septembra ponudil svoj odstop, ker zaradi zaslepljenost rimskega krila SLS ni mogel izpolniti pričakovanega in si še naprej lastiti pravice govoriti v čigarkoli imenu. Drugi razlog pa je bil ta, da se kraljeva vlada ni dovolj zavedala dejstva, da zavezništvo brez Rusije nima prihodnosti, še posebej, ker so bile Anglija in ZDA vedno bolj naklonjene Italiji (tudi kar se meja tiče). Da kraljeva vlada ni imela vpiva na Rusijo, se kaže tudi v tem, da so se Rusi mimo nje dogovarjali s Titom za dovoljenje za prehod meje.

15. avgusta se je na Visu prvič sestal s Titom, o katerem je dobil zelo dober vtis. V dnevniku je precej opisov znanih osebnosti in prav Titov je eden najlepših: "Nizek, čokut, tipične slovanske glave, sivolas lepotec, miren, počasn, dostojanstven, svetlosivih in skoraj žalostnih oči, gosposkih kretenj (nekatera naša gospoda poleg njega neotesana), preprost, brez sleherne afektiranosti, lepih rok in brez posebnih kretenj, govori večinoma z zagorskim hrvaškim naglasom, s tuji pravilno nemščino, razume angleško precej dobro." Cankar je bil tudi zelo navdušen nad dejstvom, da je zopet v Jugoslaviji. Navezanost na domovino je pokazal tudi po demisiji, ko je želel čimprej oditi v Slovenijo in tam delovati do skorajšnje osvoboditve. Tudi s Titom, čigar vlado je imel za enotnejšo od kraljeve, in Karđeljem je govoril predvsem o Trstu in komunizmu, za katerega je dobil odgovor, da ga ne ho. Za razliko od Tita ima Izidor Cankar dr. Šubašića (teta Cankarja zelo cenil) za sicer dobrega človeka, ki pa ni primeren za predsednika kraljeve vlade, ker je preveč neodločen v zahtevah pri velosilah, omahljiv v odločitvah, pretirno agresiven, brez avtoritete in potrebne podpore. Prav tako je kritičen tudi do neresnih sej ministrskega sveta. Cankar večkrat tudi omeni nezadovoljstvo s srbskimi demokrati (Grol), ki s svojo politiko čakanja in bojaznijo nad hrvaško prevlado v vladi destruktivno vplivajo na enotnost vlade.

Po vrnitvi v London se je Izidor Cankar ukvarjal predvsem s pripravo Snuja, ki naj bi odšel v Slovenijo in tam poskušal vplivati na domobrance. Prav tako je kasneje pomagal dr. Kuharju pri sestavljanju govorcev za prestop domobrancev v partizane, ki so jih predvajali v domovino po radiu BBC.

Cankar v dnevniku vseskozi poroča o dogodkih vojaškega in političnega značaja drugod po Evropi in jih na kratko opiše: uspehi zveznikov na bojiščih, podpisa mirovni pogodbe z Madžarsko in Bolgarijo, sestavljanje novih vlad in problemi povezani s tem na Poljskem in v Grčiji, konferenci treh velikih na Jalti in v Teheranu, naraščanje podpore Titu med jugoslovanskim prebivalstvom, problemi z UNRA, ... Izidor Cankar se je veliko ukvarjal tudi s kraljevo pobudo za jugoslovanske otroke, ki naj bi se ob denarni pomoči šolali v Angliji, Ameriki in Kanadi. Po odhodu iz vlade je živel v Londonu kot zasebnik, a se je še vedno gibal v visokih diplomatskih krogih in poskušal po najboljših močeh pomagati pri reševanju

odprtih vprašanj. Tudi okoli Trsta in Slove Benešu ("... priden načrte in poglede družine. Ves čas sporazuma Tito - dogajanja v Jugoslaviji Moskvi) pri jugoslo

V zadnjem del skupne vlade. Pred podpisal sporazum vere, govora, tiska. Krulj je hotel več Titom nista mogla velike demonstracij v katerega ni več za Zaplet se je končal zaprišegla, a brez v je se en zaplet z re sporuzum, šele 12. naj bi se AVNOJ do Izidor Cankar je v

Čeprav je Izidor zapisov, ki govore o bi privoščil ogleda k številnih koncertov Sibelius, Bizet, Boc cirdle, Anglo - Russ Cezanne, Pissarro, umelnosti zgodov. Zanimivi so se ma svoje poglede na si se ni navduševal.

Na koncu knjige Izidorja Cankarja b

- neodposlana
- izjava dr. Izid
- pismo ljubim
- zapis pogov
- odstopna izj
- brzojavka dr.

odprtih vprašanj. Tako je novembra poslal Titu brzojavko glede mnenja zaveznikov o mejah okoli Trata in Slovenskega primorja. V začetku decembra je bil celo pri češkem predsedniku Beneša ("... pridni, vestni, pametni pošten politik, a ne velik ..."), ki mu je razložil svoje načrte in poglede na razvoj srednje Evrope. Srečeval se je tudi s člani nizozemske kraljeve družine. Ves čas se je zavzemal tudi za čimprejšnje osnovevanje skupne vlade v smislu sporazuma Tito - dr. Šušanić, saj je uvidel, da je londonska vlada preveč oddaljena od dogajanja v Jugoslaviji in zato brez avtoritete in vpliva. Starije ob odsotnosti dr. Subašića (v Moskvi) pri jugoslovanskih politikih v Londonu označi kot nervozno.

V zadnjem delu dnevnika (leto 1945) opisuje dogajanje in probleme pri nastajanju skupne vlade. Predvsem so bile lažave s kraljem, ki se ni strinjal s tem, da je dr. Šušanić podpisal sporazum s Titom brez njegovega pristanka (čeprav je bila zagotovljena svoboda vere, govora, tiska, brez komunizma in z morda dopolnjenim AVNOJ-em kot skupščino ...). Kralj je hotel več zastopnikov starih (konservativnih) strank v skupščini, kasneje pa se s Titom nista mogla sporazumeti o sestavi regentskega sveta, kar je povzročilo ustavni spor in velike demonstracije proti kralju v domovini. Kralj je nato hotel razpustiti vlado dr. Subašića, v katerega ni več zaupal v dogovorih s Titom, in ustanoviti svojo (v glavnem srbsko) vlado. Zaplet se je končal tako, da je stara vlada 29. januarja 1945 odstopila in nato takoj na novo zapriseгла, a brez vojaškega ministra Ristića, za katerega Cankar pravi, da je zblaznel. Sledil je še en zaplet z regenti in dopolnitvijo vlade, tako da je vlada odpotovala domov, da izvrši sporazum, sele 12. februarja. Istega dne so bili objavljeni sklepi jaltške konference, po katerih naj bi se AVNOJ dopolni s tistimi poslanci stare skupščine, ki niso sodelovali z okupatorjem. Izidor Cankar je v osvobodjeni Beograd odpotoval 16. februarja.

Čeprav je Izidor Cankar na tem mestu zaključil dnevnik, moram omeniti še tisti del zapisov, ki govorijo o njegovem kulturnem življenju v Londonu. Skoraj ni minil teden, ko si ne bi privoščil oglada kulturnih dogodkov, ki jih je v Londonu zlahka našel. Tako se je udeleževal številnih koncertov znanih skladateljev v Albert Hallu (Rimski Korzakov, Mozart, Haydn, Sibelius, Bizet, Beethoven, ...), ogledal veliko gledaliških predstav (Somerset - Maughara: The circle; Anglo-Russian Merry go round, ...), ter slikarskih in kiparskih razstav (Monet, Degas, Cezanne, Pissarro, ...) in obiskoval muzeje. Do vseh teh dogodkov pa je bil kot izobraženi umetnostni zgodovinar zelo kritičen, saj so mu bile tudi največje mojstrovine redko všeč. Zanimivi so se mu zdeli demokratski nastopi govornikov v Hyde Parku, ki so predstavljali svoje poglede na situacijo po svetu. Naš takrat popularnim londonskim spiritualizmom pa se ni navduševal.

Na koncu knjige je natisnjenih tudi še šest ohranjenih korespondenčnih tekstov dr. Izidorja Cankarja iz časa njegovega diplomatskega službovanja v Londonu:

- neodposlana brzojavka dr. Mihi Kreku v Rim;
- izjava dr. Izidorja Cankarja na Visu 19. avgusta 1944;
- pismo ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu (z dne 19. avgusta 1944);
- zapis pogovora dr. Izidorja Cankarja z Robertom Cranbornom (z dne 19. septembra 1944);
- odsujna izjava ministra dr. Izidorja Cankarja (z dne 29. septembra 1944);
- brzojavka dr. Izidorja Cankarja Josipu Brozu Titu (z dne 21. novembra 1944).

DVE SONCI

PAPEŠKA IN CESARSKA OBLAST PRI DANTEJU NA PRIMERU DVEH SODORNIKOV:
FRANČIŠKA ASIŠKEGA IN FRIDERIKA II. HOHENSTAUFJA

Eden najznamenitejših prizorov Dantejevega Raja in celotne Božanske komedije je tisti, ki predstavlja življenje svetega Frančiška Asiškega v II. spevu tretjega dela pesnitve. Polni simbolične vrednosti so verzi, ki svetnika praseblyajo v soncu z vzhoda: *"Di quella costa, ... / naque al mondo un sole, / cuius fu questo tabernaculo di Gange."*¹

A to ni dovolj; Dante se natančneje opredeli, od kod je vzhlo to sonce in ne brez razloga: *"Però chi d' esso loco fa parole / non dica Avcesi, che direbbe corto, / ma Oriente, se posprò dir vuole."*² S tem pesnik poudari frančiškovo mesijansko naravo, saj ga opredeljuje kot Sol ex oriente, kar je znana definicija Jezusa Kristusa. Tu je jasno razvidna vzporednica, ki jo pesnik povleče in ki izhaja iz srednjeveškega razumevanja zgodovine. Svetopiscemski Kristusov prihod na Zemljo je predpodoba, prefiguratio frančiškovega, kateri je prav tako postal "luč ljudem" v času, ko so se grehi ljudi spet močno pomnožili. Poglavitna podobnost, zaradi katere se je Danteju porodila tako veličastna primerjava, je, poleg narocila svetniku, naj obnovi Gospodovo cerkev, najbrž mistična poroka z Revščino; na tem temelju je namreč zgrajena celotna pripoved o ubožu iz Assisija.

Dante Alighieri (1265-1321)

Ta Dantejev odnos do rodnih Firenc, ki so se zaradi pretiranega bogastva pogravela v grehu (to pesnik v Kommediji večkrat poudari v ugručanih obsedbah mesta in njegovih prebivalcev), ter še posebej do Cerkve je značilno visoko vrednotenje novozavezne (proslovoljne) revščine. Rovna Cerkev, ki si ne jemlje jurisdikcije nad posvetnim, saj je le-to domena nadzora cesarske ustanove, in se nasprotno posveča izključno zagotavljanju dosega onostranske blaženosti, je ideal, ki ga zagovarja Dante. 3. knjiga Monarhije (Monarchia), Dantejeve razprave o cesarski oblasti, njenem pomenu ter razmerju do Boga in do pupestva, govori o dveh neodvisnih oblasteh, ki izvirata ohe neposredno iz Boga in sta tisti luči oz. Sonci, ki lažeta človeku pot do sreče na tem oz. na onem svetu. V Kommediji je Florentinec, čeprav na pesniški način, spet zelo ekspliciten: *"Soleva Roma, che l'haan mondo feo, / duo soli aver, che l'ana e l'altro strada / facean valere, e del mondo e di Deo."*³

¹ *Ibid.*, XI, 45-51.
² *Ibid.*, XI, 57-58.
³ *Ibid.*, XVI, 128-138.

Punovno se torej p...
da je svetl Frančišek, es...
ki ima za Italijo kot nje...
le še naraščal (nenazad...
postal v Dantejevih oči

Če po eni strani m...
problematična njegova...
cesarja (Friderika II. iz B...

Na prvi pogled je p...
herezike. Friderika om...
Vendar gre pri tem za n...
urejajo zunajzemeljska...
Odisej), Božja sodba se...
cesarju, in takih primer...
npr. poslavil pogana Ka...
preskola, ki čaka Henr...
ter veličino. Friderik je...
je pu mujevi v italijans...
očitno skrb za "divin...
legitima, mora izhajati...
nadačjevalca "nepotrzan...
tradicije zagotavlja le...
kar je velevala njihova...
Habsburški (cesar od 1...
91), sta predmet hude...
Z gardinom je seveda m...

O pomenu Rima in...
tudi samu v obrisih, zap...
njegovega protonotarija P...
sam vladar za časa življenja

Cesar Friderik II. je...
soveda na drugačni ravni...
osebi, zagotovo pa si je p...

"Sopra mundi", kar...
izrazite simpatije do ana...
vzbujala dvome, če ne ne...
kar je bila v bistvu stalno...
obkoljevali papeško državo...
Dantejevem Peklu. Omno...

⁴ *Ibid.*, X, 128-138.
⁵ *Ibid.*, XXX, 145-148.
⁶ *Ibid.*, XXX, 147.
⁷ *Ibid.*, VI, 305.
⁸ *Ibid.*, XIII, 58.
⁹ *Monarchia* Ottaviano Iluminato, Roma...

Ponovno se torej pojavi sonce kot vsam razumljiv, univerzalen simbol. Ali ni torej možno, da je sveti Frančišek, ena najslavnejših oseb in eden najbolj čiščenih svetnikov Srednjega veka, ki ima za Italijo kot njen zavetnik še poseben pomen in čigar svetniški sij je po smrti 1226. leta le še naraščal (nema zadnje zaradi organiziranosti ter razvejanosti njegovega uhoštvenga reda), postal v Dantejevih očeh morilo, ideal tistega sonca, ki naj sije ljudem s Petrovega sodča?.

Če po eni strani ne moremo dvomiti o Dantejevem občudovanju Frančiška, je dosti bolj problematična njegova ocena svetnikovega velika sodobnika, slavnega a hkrati razpitega cesarja Friderika II. iz Staufovske rodbine.

Na prvi pogled je pesnikova sodba dovelj očitna: cesarja je postavil v 6. krog Pekla, med herefike. Friderika omeni Farinata v svojem pogovoru s toskanskim rojakom Dantejem.² Vendar gre pri tem za moralno sodbo, se točneje za teološko, kot zahtevajo Božji zakoni, ki urejajo zunajzemeljska kraljstva. Kot pa vemo iz številnih primerov (Paolo in Francesca, Odisej), Božja sodba še ne izključuje pesnikovega usmiljenja in naklonjenosti; pri staufovskem cesarju, in takih primerov je več, je pesnik zahteval različna poja za svoje očene. Tako je npr. postavil pogana Katona in Trajana za varuha Vre oz. v Raj; Frideriku sicer ni namenil prestola, ki čaka Henrika VII. Luksemburžina³, vendar mu priznava sposobnost vladanja ter veličino. Friderik je zadnji cesar pred Henrikom, ki je voden tega naslova. Razlog je po mojem v italijanskem značaju njegove države oz. v skrbi za Italijo. Za Danteja je očitno skrb za "dibzzare l' Italia"⁴ eden od pogojev vladanja. Cesarska oblast, ki hoče biti legitimna, mora izhajati iz Rima kot središča krščanskega sveta in cesarstva, ki se ima za nadaljevalca "nepretrpane" tradicije od Cezarjevih in Oktavijanovih časov. I.e ohranjanje te tradicije zagotavlja legitimnost. Dante v 6. spevu Vre graja cesarje, ki v nasprotju s tistim, kar je velevala njihova vladarska dolžnost, niso skrbeli za svojo prestolnico. Tako Albert Habsburški (cesar od 1298 do 1308) kot njegov oče, cesar Rudolf (vladal v letih 1273-91), sta predmet hude graje, kajti dopustila sta "che l' giardino de lo' imperio sia diverto."⁵ Z giardino je seveda mišljena Italija.

O pomenu Rima in njegove dediščine v Dantejevem delu bi bilo tu preobširno govoriti tudi samo v obrisih, zagotovo pa je ta v središču njegove politične koncepcije. Po besedah njegovega protonotarja Piera delle Vigne je Friderik tako kot antični cesarji "Magisto"⁶, kar je sam vladar za časa življenja močno poudarjal.

Cesar Friderik II. je bil izredno "popularna" osebnost, nekako tako kot sveti Frančišek, seveda na drugačni ravni. V določeni meri je sam spodbujal državno propagando o lastni osebi, zagotovo pa si je prislužil veliko pozornost, ki je našla precej odmevov v literaturi.

"Stapor mundi", kot ga je uspešno karakteriziral krunit Matej iz Pariza,⁷ si je zaradi izrazite simpatije do arabske kulture in religije, zaradi nepotešljive želje po znanju, ki je vzhujala dvorne, če že ne strah v večini sodobnikov, ter prav gotovo zaradi sporov s papeži, kar je bila v bistvu stalnica njegove politike (in je izhajala že iz same zasnove cesarstva, ki je obkoljevalo papeško državo na severu in na jugu), zaradi vsega naštetega prislužil svojo krsto v Dantejevem Peklu. Omenjeni vidiki te vladarske osebnosti v modernem človeku zbujajo misel,

¹ Pava. X, 195.

² Pava. XXX, 133-135.

³ Pava. XXX, 137.

⁴ Pava. VI, 96.

⁵ Pava. XIII, 38.

⁶ *Magister* Giovanni Platinus, Scipione Terzio Giovanni, op. cit., VIII, 200-201.

da je šlo pri Frideriku za ateista ante litteram; meni osebno poraja primerjavo s Hasanom Ibn Sabo – Starcem z gore, kakršnega opisuje Vladimir Bartol v *Alamutu*.

Vendar moramo biti pri taki sodbi zelo previdni. Staufovec je mnogoterim vplivom navkljub zrasel na siciljskem dvoru in pod papeževim skrbništvom; nedvomno je bil vzgojen v duhu krščanskih cesarjev, kot sta bila njegov oče Henrik in njegov slavni ded Friderik Barbarossa. Mladi vladar je bil gotovo cesaropapist, nikakor pa ne brezverec. V svoji politiki kljubovanja papeštvu je imel mnogo zgledov (naj omenim le Henrika III. in IV.). Pri Frideriku lahko sicer zaznamo tudi voljo centralizirati in laicizirati svojo državo, vendar je bila še prisotna ideologija starozaveznega kralja in duhovnika (po Davidovem in Salomonovem zgledu), ki prevzame tudi skrb za varstvo Cerkve.¹⁰ Navsezadnje je Staufovec vodil (sicer nekrvavi) križarski pohod, s čimer je zagotovil romarjem prost dostop do Svetega groba. V marsičem je izpolnjeval Dantejevo podobo vladarja, čigar oblast izhaja neposredno od Boga in ki ima zato neodvisno in absolutno oblast v svetnih zadevah. Friderikovo avtoriteto je podkrepnjevala tudi "nebeška" mlateljica, saj je cesarjeva mati Konstanca postavljena v Lunino nebo Alighierijevega Raja.¹¹

Že pred Dantejem pa imamo dokaz o tem, kako močno se je cesar Friderik ukoreninil v ljudski spomin ter postal del vsakdanje mitologije. Govorim o zbirki stotih novel "Il novellino" oz. "*Libro di novelle e di bel parlare gentile*", delo neznanega pisca iz konca 13. stoletja. Cesar nastopa poleg drugih velikih vladarjev; ob bibličnih Davidu in Salomonu, Aleksandru Velikem, Trajanu, Karlu Velikem, Saladinu, Starcu z gore. Staufovski cesar v novelah nastopi zelo pogosto, kar sedemkrat¹², v teh novelah pa se poudarja njegova izobrazba, reorično spretnost ("*specchio del mondo, tu parlare ed in costumi*"¹³), mecenstvo in antisel za umelčnost; v spominu so ostala njegova izpraševanja modrecev ter čut za pravilnost in zakonitost.¹⁴ Med temami je tudi sokolarstvo, eno glavnih Friderikovih razvedril in predmet njegovega proučevanja.¹⁵

Čeprav se v *Novellinu* zrcali posplošena cesarjeva puloba, je občudovanje, ki ga je bil deležen, očitno. In to je bilo tudi še v Dantejevem času močno in najbrž mitizirano. Zato merim, da sta bila pri Danteju (a se zdaleč ne le pri njem) Francišek in Friderik simbola in uelovečenji čistih dveh sonc, ki naj bi razsvetljevali človeka ter ga usmerjali k izpolnitvi njegovega zemeljskega in večnega cilja.

¹⁰ Povzeto po: "Il libro di novelle e di bel parlare gentile" di un anonimo scrittore fiorentino e la sua influenza sulla cultura di Friderico II. (1212-1250) e sul suo figlio Enrico VII. (1252-1266). In: "L'Europa medievale", a cura di G. B. (1988), pp. 115-116.

¹¹ Kap. III.

¹² Novelle II, 220-220V, 228, 237.

¹³ Novelle, novb. II.

¹⁴ Novelle, novb. XXIV.

¹⁵ Zanimljivo je njegovo knjigo "Il arte novella e di bel parlare" - "Umetnost lepega govora".

Judovski rokopisi so bili najdeni v letu 1936 v jamah pri bližini SZ. obale morja, so bili najdeni v okvirih "biblijske" gre morda za najpomembnejšo odkritje nasploh. Namreč v obdobju iz z obdobjem Krščanstva življenja oz. življenja t.j. očitno, ki bi lahko bili pričča življenju. Zato je razje glode rokopisov obstajal velik interes krogov. Izraz "rokopisi" označuje nudene v umetnih puščave do levega 135 so judovski bog nastala v obdobju me v Judovski vojni, del radiokarbonsko anali

Kumranski rokopis

KUMRANSKI ROKOPISI - ZNAJSTVENI ŠKANDAL »PAR EXCELLENCE«

Judovski rokopisni zvitki, ki so bili najdeni med 1947 in 1956 v jamah pri Kumranu blizu SZ obale Mrtvega morja, so bili najdba stoletja. V okvirih "biblijske znanosti" gre morda za najpomembnejše odkritje nasploh. Nastali so namreč v obdobju, ki sovpada z obdobjem Kristusovega življenja oz. obdobjem življenja t.i. očividcev, t.j. ljudi, ki bi lahko bili priča njegovemu življenju. Zato je razumljivo, da je glede rokopisov od začetka obstajal velik interes cerkvenih krogov. Izraz "mrtvomorski rokopisi" označuje fragmente

Kumranska puščava

najdene v umetnih jamah iz apnenca locirane vzdolž vadijev, ki se raztezajo od t.i. Judovske puščave do levega brega Mrtvega morja. Od časa Davida (10. stol. pr. Kr.) do bar Kochba upora l. 135 so judovski begunci pogosto našli zavetje v jamah tega področja. Knjižnica pa je predvidoma nastala v obdobju med 3. stol. pr. Kr. in l. 68, ko se je zgodila znamenita judovska vstaja, opisana v Judovski vojni, delu sodobnika Jožefa Flavija, bližnja naselbina Kumran pa je bila uničena. Z radiokarbonsko analizo so starost zvitkov datirali med 200 pred in 200 po Kristusu.

Kumranski rokopis

Razen nekaj rokopisov najdenih blizu Jeriha v 8. stoletju, je javna pozornost tekstem najdenih v Judovski puščavi fenomen druge polovice 20. stoletja. Gre za največje rokopisno najdbo 20. stoletja, ki obsega okrog tisoč fragmentov. Rokopisi najdeni v enajstih jantah, razsejanih na relativno majhnem območju blizu ostankov kumranske naselbine, so tako postali središče mednarodne znanstvene debate, ki se nanaša na zgodovino judovstva in izvor krščanstva. Glavni problemi, ki so vzrok za polemičnost najdb so sledeči:

1. So bili rokopisi sestavljeni za člane ene skupnosti ali za različne skupine?
2. So bili spisi napisani v Kumranu ali prineseni od drugod?
3. So avtorji rokopisov eseni, kot jih opisujeta Jožef Flavij in Plinij Starejši?
4. Ali vsebina rokopisov razjasnjuje ali spreminja tradicionalne interpretacije judovske zgodovine in izvora krščanstva?

Knjiga *Jesus, Qumran and der Vatikan: Klarstellungen* (Freiburg, 1995) objavlja na platnicah odgovore na vprašanja, kaj te diskusije dejansko razkrivajo in ali so določene informacije javnosti prikrite. V eksplozivni zmesi dejstev in špekulacij naj bi prinašala razumevanje teme in jasnost.

Avtorja (Otto Betz, Rainer Riesner) sta mednarodno priznana strokovnjaka za to področje in skušata razjasniti večino polemičnih postavk. Izhodišče njune razprave je bestseller dveh avtorjev, ameriškega novinarja M. Baigenta in britanca R. Leighta z naslovom *The Dead Sea Scrolls Deception*, knjiga, ki je bila samo v Nemčiji prodana v več kot 500.000 izvodih. Avtorja sta v njej združila 3 teme, od katerih je vsaka zase potencialna uspešnica. Platnice so obljubljale nove informacije o kumranskih rokopisih, razkrije zarote v Vatikanu in revolucionarno drugačno sliko začetkov krščanstva. Take "revolucionarne" izdaje niso nič novega. So skorajda stalni spremljevalci kritično-zgodovinskih razprav vseh obdobj zgodovine. Posebej kadar teče beseda o ideološko (versko, politično) zaznamovanem obdobju. Izdaje takih knjig navadno spremlja močna populistična propaganda, javni nastopi avtorjev v različnih talk-showih, vročo temo pa hitro zavoha tudi Hollywood. V našem primeru so temo odlično zlorabili ustvarjalci filma *Stigmata* in z njo dodobra vznemirili vse, ki so si film ogledali. Stvar se dodatno zaplete, ko gre za obdobje za katerega je obseg vsakršnih virov zelo skop. Ideološki značaj polemike pa kot smo videli pomeni, da se zanjo začne zanimati ne samo ožji strokovni krog znanstvenikov, ampak tudi širša javnost. In ker gre v tem primeru za posebno širok krog kristjanov nas ne smejo presenetiti dimenzije škandala. Jasno je, da sta ameriška novinarja zaigrala prodvsem na to struno. Izhodišče vseh kontroverznih trditvev je teorija o vatikanski zaroti, ki da ne dopusti objave določenih katoliško cerkev ugrožajočih spisov.

Nemška avtorja se v knjigi najprej posvetita kronologiji najdb v Kumranu in njenih objav. Ta se začne, ko v začetku leta 1947 mladi beduin najde 7 zvitkov v posodi v prvi janti (oznaka Q1) nad Kibnet Kumranom. Vsebuje med drugim zvitok preroka Izaije (kasneje označen za najstarejši znan hebrejski rokopis), komentar preroka Habakuka, zvitok z do tedaj neznanimi hvalnicami, apokrifno genezo, zapisom o bitki med pripadniki in nasprotniki boga "sinovi svetlobe" oz. "sinovi teme" in pravila skupnosti. Rokopisi so nato prehajali iz rok v roke, vse

je še dodatno zapletlo delitveni sklop ZN za vmešala še politika.

V raziskovanje je skrbeli za zbiranje R. de Vaux s francoski krščanski cerkva in so se iz leta v leto v prerokov, nekatere iz njih ni bila vođa od Najdeni teksti so v tr sprva sledila zelo hitro "Discoveries in the Dead Pri izdajanju dohro in komentarji, posam jama (Q4), vsebina najzanimivejši del je čeprav je bil med potekala zelo počasni materiala kot glavni da velja najdba do če do objave lake na se do popolnega pres morebitne odkrite res

Ko je jeseni leta je bilo objavljenih ca. bralcev, ko avtorja v spisanih tekstov javi t. i. tempeljski zvitek zvitka. Resna primerj 20% tekstov se ni bilo rokopisi objavljeni v mnogi od njih tudi v zaroti", ki jo oba mo je knjiga izšla samo pravzaprav vsakomar

Ko Betz in Riesner usredotočita na njibe najdb: "pravila skupne "pismo"). Gre za edine zajemajo poznane stan njune vsebine z nave

je še dodatno zaplelo krizno bližnjevzhodno območje. Novembra 1947 je bil namreč sprejet delitveni sklep ZN za Palestino. Takoj pride do velikih arabskih nemirov. V najdbi se je tako vmešala še politika.

V raziskovanje je bila vključena vrsta izbranih mednarodnih strokovnjakov, ki naj bi skrbeli za zbiranje in objavo rokopisov. Posebej izstopajoča je bila skupina pod vodstvom R. de Vauxa s francosko L'Ecole Biblique, ki je vključevala raziskovalce - pripadnike glavnih krščanskih cerkva in agnostika. Vzporedno z nastajanjem mednarodnega kroga raziskovalcev so se iz leta v leto vršile nove najdbe. Večinoma je šlo za ugotovljeno starozavezno spise prerokov, nekatere izmed njih v več izvodih. Zaradi fragmentarnosti nekaterih najdb (večina jih ni bila večja od kovanca ali poštne znamke) je bilo njihovo vsebino težko analizirati. Najdeni teksti so v treh jezikih: starohebrejskem, aramejskem in grškem. Objava tekstov je sprva sledila zelo hitro. V Oxfordovem založništvu so tako v začetku 50. let zasnovali serijo "Discoveries in the Jordan Desert of Jordan", kjer naj bi izhajale dokončne publikacije tekstov. Pri izdajanju dobro ohranjenih tekstov ni bilo problemov, ves čas so se objavljale fotografije in kontenturji, posamezni zvitki so bili dani na ogled javnosti. Duhovne buri predvsem 4. jama (Q4), vsebina njenih najdb je sprožala plazove polemik zaradi počasne izdaje. Njen najzanimivejši del je t.i. "pismo učitelja pravičnosti" in je bil izdan uradno šele leta 1994, čeprav je bil med znanstveniki znan že prej. Dejansko je publikacija tekstov na splošno potekala zelo počasi. Avtorja navajata poleg omejenih političnih razmer in fragmentarnega materiala kot glavni vzrok še danes ponekod upoštevano posebnost arheološke znanosti, t.j., da večja najdba do uradne objave za osebo laet najditelja. Zato očitno sploh ni nenavadno, če do objave kake najdbe ne pride desetletja dolgo. Posebej pri dokumentih take vrste, kjer se do popolnega prevoda in umestitve ne ve, kaj tekst prinaša. Vsak najditelj bi namreč rad morobitno odkrite revolucionarne vsebine pripisal sebi.

Ko je jeseni leta 1991 izšla anglo-ameriška izdaja dela "The Dead Sea Scroll Deception" je bilo objavljenih ca. 80% obstoječih tekstov iz Kumranske najdbe. Zato je veliko zavajanje bralcev, ko avtorja v spremni besedi trdita, da je okrog 800 v starohebrejščini in aramejščini spisanih tekstov javnosti pridržanih. Ta odstotek lahko dosežemo le, če je preko 3 m dolg t. i. tempeljski zvitok ohranjen enakovredno kot 2 x 2 cm velik ostanek nekega večjega zvitka. Resna primerjava bi upoštevala samo količino teksta. Dejansko pa ob izidu knjige ca. 20% tekstov še ni bilo objavljenih. Šlo je za tekste iz jam Q4 in Q11. Danes so Kumranski rokopisi objavljeni v celoti in taki dostopni vsakomur, ki zna starohebrejsko in aramejsko, mnogi od njih tudi v raznih prevodih.¹ Avtorja kritično zavrnete domneve o "vatikanski zaroti", ki jo oba novinarja izpeljeta iz počasne objave. Naključje je namreč hotelo, da je knjiga izšla samo dva meseca preden so prenehale veljati vse umejive objave in je bila pravzaprav vsakomur dana možnost za delo na rokopisih in publikacijo vseh dognanj.

Ko Betz in Ruesner razjasnita polemike glede same objave kumranskih rokopisov, se osredotočita na njihovo vsebino. Skoraj celotna vsebinska polemika se vrti okrog dveh najdb: "pravila skupnosti" (v nadaljevanje "pravila") in "pisma učitelja pravičnosti" (v nadaljevanje "pismo"). Gre za edini vir, ki daje podatke o skupnosti, pa še ti so zelo skopi. Ostale najdbe zajemajo poznane starozavezne tekste ali apokrifne. Na podlagi pravila in pisma ter primerjave njune vsebine z navedki pri zgodovinspiscah Jožefu Flaviju in Pliniju St., se je do sredine 80.

¹Za pregled javno dostopnih vrst in fotografij glej <http://www.bible.org/prophecy/scrolls/scrolls.htm>

lih avtorstvo rokopisov neoporno pripisovalu esenoni, ki naj bi tudi živeli v bližnji skupnosti. Avtorja nato s podrobno analizo pisma in pravil ter primerjavo le-tih z navedki pri Flaviju in Pliniju argumentirata nekatere manj verjetne teorije o avtorjih rokopisov in prebivalcih skupnosti, da naj bi bil Kumran herodijanska trdnjava ali skupnost sadocejev. Ker so podatki zelo skopi in tekst ponekod ni ohranjen v celoti, je seveda možnih nešteto kombinacij. Nikjer v rokopisih se ne omenja ime skupnosti, sami sebe zgolj imenujejo "Zadnoki sinovi". Betz in Riesner izhajata iz primerjave fragmentov s poročili sodobnikov in zaključita v prid "esenški" teoriji.

V ostrednem delu knjige se avtorja spopadeta s poplavo teorij v zvezi z Jezusom, ki od odkritja rokopisov, posebej intenzivno pa zadnjih 10 let, vznemirjajo široo javnost. Gre za trditve, ki so cenovane na omenbah mesije. Z natančno analizo spornih mest se pokaže, da gre za več starozaveznih odlomkov (Izaja 11 in 61 in Danijel 7), ki omenjajo mesijo.

Nadaljna ugotarja v zvezi z vsebino se nanašajo na pismo, v katerem so omenjeni "učitelj pravičnosti", "brezbožni duhovnik" in "lažnivi moč". Avtorja predstavita argumente profesorice z univerze v Sydneyu Barbare Thiering. Po njenem mnenju naj bi bil učitelj pravičnosti Janez Krstnik, brezbožni duhovnik ali lažnivi moč pa Jezus. Oba naj bi bila člana skupnosti. Avtorja ji, potem ko njenim argumentom namenita skoraj celo poglavje, v nekaj odstavkih zrušita teorijo s pomočjo navedkov v evangelijih. Dejansko je vsaka trditev, kdo bi te osebe lahko bile samo špekulacija in grobo zavajanje javnosti, ki ne prizna celotne sheme.

Predstavita tudi hipotezo, po kateri naj bi bil v jami Q7 najdeni fragment del Markovega evangelija 6,52 - 6,53, kar bi na glavo postavilo celotno datacijo evangelijev in na novo opredelilo kumransko skupnost. Fragment je velik 3,9 x 2,7 cm in vsebuje vsega dvajset grških črk v petih vrsticah. Edino v jami 7 so našli papirusne ostanke v grščini. Avtorja ugotavljata, da ni moč z gotovostjo trditi, da gre za omenjeni odlomek, vendar možnost nikakor ni izključena. Novejša dognanja znanstvenikov ni izključena. Novejša dognanja znanstvenikov (Francoz E. Puech), objavljena po izidu knjige *"Jesus, Qumran and the Vatican"*, se nagibajo v prid teoriji, da gre za odlomek iz 11. Enohove knjige² in ne za novozavezne fragmente.

Avtorja obsežno razpravo zaključita z razčlenitvijo pomena rokopisov za razumevanje krščanstva, vendar iz vseh teorij ugotavljata nemožnost dati zanesljivo ugotovitev v primeru, ko viri molčijo. Raziskovanje pa gre dalje, predvsem v smeri razhijanja mitov kumranske najdbe in prepisovanja kumranski naselbini, njenim prebivalcem in avtorjem rokopisov lastnosti kot jih kažejo viri.

Kumranski rokopis

² Enohova knjiga je poslednji del Enohovih spisov, ki so bili deli svetih knjig judovskega ljudstva. Vsebuje več kot 8000 besedilnih enot, vsaka je molba, da je bila molba sicer izpolnjena. Vsebuje tudi nekaj drugih besedil, ki so deli svetih knjig judovskega ljudstva. Vsebuje tudi nekaj drugih besedil, ki so deli svetih knjig judovskega ljudstva.

Che Guevara (1928-1967)

ROSIYO IN NJEGA

Guevara se je rodil v srednjem razredu. Bil je sin Josea Guevara de la Serna y Llosa, generala in po njemu imenovanega Rio de la Plata v drugo živela v Argentini in v

Mati je bila najprej s Fidelom Castrom v Mexiku, nato v Moskvi, kjer je njegov oče, ki je bil prvi napad astme, bil

Kmalu po Ernestu Guevari je njegov oče, ki je bil prvi napad astme, bil

² Enohova knjiga je poslednji del Enohovih spisov, ki so bili deli svetih knjig judovskega ljudstva. Vsebuje več kot 8000 besedilnih enot, vsaka je molba, da je bila molba sicer izpolnjena. Vsebuje tudi nekaj drugih besedil, ki so deli svetih knjig judovskega ljudstva.

JURJ KOMEL

CHE GUEVARA

ČLOVEK REVOLUCIJE IN UTOPIJE¹

Che Guevara (1928-1976)

Uvod

Che je postal spomenik dvajsetega stoletja, še boljše podoba revolucionarja. Bil je mnogo več kot le južno ameriški revolucionar, ki je pomagal Fidelu Castru zmagati na Kubi, in s čimer si je pridobil znanje in izkušnje za nove revolucije v drugih delih sveta. Imel je gorečo željo pomagati, in če je to pomenilo revolucijo, jo je bil pripravljen ustvariti, voditi jo in dati tudi življenja zanjo. Postal je ikona revolucije oziroma revolucionarja v dvajsetem stoletju. Povsod tudi še danes je podoba moža z baretko z zvezdo na splošno poznana in posebej revolucijo in boj proti socialnim krivicam. Kljub vsemu posmrtnem kulturnem statusu, je bila Guevarova kariera revolucionarja in njegova teorija revolucije popolni neuspeh in utopija.

ROJSTVO IN NJEGOVI STARŠI

Guevara se je rodil 14. junija leta 1928 v Rosairu v Argentini. Izhajal je iz družine srednjega razreda. Bil je starejši od petih otrok in prvi sin Ernesta Guevare Lyncha in Celie de la Serna y Llosa. Po očetovi strani so Guevara Lynchovi živeli v Argentini že dvanajst generacij in po njihovih žilah se je pretakala španska in irska kri. Njegov praded, Patric Lynch, je bil pobegnil iz Anglije v Španijo in nato v Argentino, kjer je prevzel guvernerstvo Rio de la Plate v drugi polovici 18. stoletja. Prav tako je tudi materina družina že veliko časa živela v Argentini in si pridobila obsežno posest, kar je pomenilo denar.

Mati je bila najpomembnejša oseba v njegovem življenju, vsaj do taktat, ko se je spoznal s Fidelom Castrom v Mehiki. Nihče, niti njegov oče, žene ali otroci, niso igrali tako pomembne vloge v Ernestovem življenju, kakor jo je Celia, njegova mati.

Kmalu po Ernestovem rojstvu so se preselili iz Rosaira v San Isidro, blizu Buenos Airesa, kjer je njegov oče, kot inženir dobil delo. Tu je mali še ne dveletni "Ernestito" doživel svoj prvi napad astme, ki ga je nato spremljala vse njegovo življenje. Dejstvo je, da je že kot

¹ Prvotni članek je bil v nekdanji druzinski obliki predložen za recenziranje v reviji "Zvezde in krogi" leta 2009.

dojenček štirinajst dni po rojstvu, prebolel pljučnico, ki ga je skoraj stala življenja. Družina se je nato selila po Argentini približno pet let v upanju, da bo našla svoj dom, kjer bo dočrta pomagala pri zdraveju ali pa vsaj ne škodilo. Končno so našli svoj prostor v Alta Garasi, mestecu 40 kilometrov od Cordobe, na vznožju Sierra Chica na nadmorski višini 600 metrov. Kljub boleznim pa se Ernestito ni predal in se je zagrizeno ukvarjal s športom in postal priden učenec. Tu v Cordobi je spoznal tudi svojega najboljšega, mladostniškega prijatelja Alberta Grenado.

LETA V BUENOS AIRESU

Ohlobje v Buenos Airesu je bilo nekakšen začetek oblikovanja osebnosti Guevara. To je vključevalo njegovo prvo ljubezen, potovanja in njegov študij. Leta 1947 se je vpisal na študij medicine na univerzi v Buenos Airesu, ki je presenetil tudi njegove domače. Za ta njegov korak se danes obstajajo tri teorije. Prva naj bi bila smrt njegove babice Ane Lynch, ko je bil že vpisan na šolo za strojne inženirje. Druga razlaga naj bi bila bolezen njegove matere Cile, ki je zbolela za rakom na dojki. Tretji razlog pa naj bi bila njegova bolezen - astma. Poleg študija se je še vedno veliko ukvarjal s športom, veliko bral in se ob vsaki priliki tudi potepal. Še vedno se je vračal v Cordobo k družini in prijateljem.

POTOVANJA PO LATINSKI AMERIKI

Prav potovanja po Latinski Ameriki so Ernesta dokončno oblikovala in na teh potovanjih je dokončno oblikoval svoje revolucionarno prepričanje. Svoje prvo potovanje je začel v januarju 1952. Skupaj s svojim prijateljem, Albertom Grenado sta v osmih mesecih prepotovala pet držav. To potovanje ni pomenilo dokončnega preloma z domovino, družino in poklicem. Glavni preobrat se je dogdil šele naslednje leto, potem ko se je vrnil v Argentino in končal študij, kakor je obljubil materi. Potovanje z motorjem po latinsko ameriških državah je pomenilo prelomnico. Na potovanju je mladi Ernesto opazoval in spoznal revščino in bedo ljudi v latinsko ameriških državah in se odločil, da je edina prava pot nasilna revolucija in zamenjava oblasti. S tem ni zavrgel samo svoje poklicne kariere ampak je temu posvetil tudi svoje življenje. Leta 1953 je prišlo v Gvatemalo do zamenjave oblasti. Na oblast je stopil Jacobo Arbenz Guzman in poskušal izvesti socialno revolucijo. Prav v letu 1954 je tudi Ernesto pripotoval v Gvatemalo, ko so s pomočjo CIA virli levo vlado Guzmana. Tu dogodek je močno vplival nanj in od takrat je bil prepričan, da bodo ZDA vedno nasprotovale levičarskim vladam. To prepričanje je postalo temeljni kamen njegovih načrtov o socialistični svetovni revoluciji. V tem času je Ernesto dobil tudi svoj nadimek Che, ki ga Argentinci pogosto uporabljajo kot mašilo v stavku. Uradno je ta vzdevek sprejel kot krasno ime leta 1959. Od takrat je iz Ernestita postal Che in iz mladega moča revolucionar.

FIDEL IN KUBA

Zapustil je Gvatemalo in prišel v Mehiko, kjer je spoznal kubanske brata Fidelja in Raula Castro, politična izgnanca, ki sta pripravljala načrt za padec diktatorja Fulgenie Batista na Kubi. Guevara se je pridružil Castrovim silam oziroma peščici 81 borcev, ki so se novembra 1956 izkrcali na Kubi. Batistova armada jih je skorajda uničila le mali skupinici v kateri je

bil tudi Che je uspešno v pogorje Sierra Escalera, koder so nato vodili boj. Castrove enote preseglo število, vendar so vseeno uspeli proti desetki vojski. Guevara eden najtesnejših sodelavcev in sohranilca. Dve leti bojeval proti do njegovega postopka. Je sam vodil enote, celo šest dni pred Havano.

Po triumfalnem vstopu v Havano 1. januarja 1959 je Che postal tudi vodilna osebnost v novi vladi. Bil je minister za inženirstvo in predsednik komisije za reformo ter kasneje narodne banke Kube. Delovanje v vladi je bilo uspešno, saj so prav zaradi njegovih ukrepov, kor je na vsak način gospodarstva. Na začetku leta 1960 in neokolonizizma. 4. aprila 1965 ko je sta bil kubanski državni socialistična. Hotel je oblikovati. Naslednje dve leti je bil s Kube pri vojni. Guevara je zoper vojni. Postal je človek

FOCO: TEORIJA RE

Ta njegova teorija Guevara v sodelovanju na univerzi v Havani šestdesetih in je temelj s klasično teorijo razlaga vendar ločeni politični sama lahko revolucija

življenja. Družina
dom, kjer bo dečku
v Alta Garcii,
višini 600 metrov.
in postal priden
prijateljja Alberta

obnosti Guevare. To je
se je vpisal na študij
domače. Za ta njegov
Anc Lynch, ko je
njegove matere
bolazen astma.
se oh vsaki priliki tudi

in na tih potovanjih
vo potovanje je začel
sta v osmih mesecih
predeloma z domovino,
potem ko se je vrnil
motorjem po latinsko
Limačo opozoval in
Bocai, da je edina prava
svoje poklicne kariere
maternali do zamrznjave
esti socialno revolucijo.
pomagajo CIA vrgli levo
prepičan, da bodo ZDA
zemeljni kamen njegovih
tudi svoj nadmerek Che,
je ta vzdevek sprejel kot
lega moza revolucionar.

brata Fidela in Raula
Fulgencie Batista na
cevec, ki so se novembra
skupinici v kateri je

bil tudi Che je uspelo ubežati
v pogorje Sierra Maestra od
koder so nato vodili gverilski
boj. Castrove enote niso nikdar
presegle število 3000 borcev
vendar so vseeno dosegale
uspelhe proti desekrat močnejši
vojski. Guevara je postal
eden najtesnejših Castrovih
sodelavcev in srborcev ter se
dve leti bojeval proti Batisti vse
do njegovega padea. Guevara
je sam vodil enoto, ki je prišla
celo šest dni pred Castro in
Havano.

Po triumfalnem prihodu
Castra januarja 1959 v Havano,
je Che postal tudi vodilna
osebnost v novi vladi. V vladi
je bil minister za industrijo in
predsednik komisije za agrarno
reformo ter kasneje guverner
narodne banke Kube. Njegovo
delovanje v vladi ni bilo

uspešno, saj so prav njegovi ukrepi pripeljali do nazadovanja gospodarstva predvsem zato,
ker je na vsak način poskušal izničiti pomen sladkornega trsa, ki je bil proi temelj kubanskega
gospodarstva. Na Zahodu je postal zelo znan, kot nasprotnik vsakršnega imperializma
in neokolonializma ter hudi kritik ameriške zunanje politike. V politiki je vztrajal vse do
aprila 1965 ko je stopil iz javnega življenja in nadaljeval svojo pot revolucionarja. Čeprav
je bil kubanski državljani in sodelavec Castro, se ni mogel ustaliti in pomagati pri "izgradnji
socializma". Hotel je revolucijo. Še v letih po kubanski revoluciji se ni mogel odreči vojaški
obleki. Naslednje dve leti delovanja sta ostali skrivnost. Sodeloval naj bi v Kongu z drugimi
gverilci s Kube pri organizaciji bataljona Patricea Lumumbe, ki se je boril v državljanski
vojni. Guevara je zopet živel le za revolucijo in poskušal v praksi izvesti svojo teorijo ruralne
gverile. Postal je človek revolucije.

FOCO: TEORIJA REVOLUCIONARNEGA RURALNEGA GVERILSKEGA BOJEVANJA

Ta njegova teorija je postala znana pod imenom foco. Foco je teorija, ki jo je izdelal Che
Guevara v sodelovanju z Francozom Regis Debrayem, profesorjem zgodovine in filozofije
na univerzi v Havani. Teorija ruralnega gverilskega bojevanja je bila ustvarjena v začetku
šestdesetih in je temeljila na uspehih Fidela Castra na Kubi med leti 1956 in 1959. V nasprotju
s klasično teorijo ruralnega gverilskega bojevanja Mao Ce-tunga, ki je temeljila na vzporedni
vendar ločeni politični in vojaški organizaciji, sta tvorca nove teorije zagovarjala, da je gverila
sama lahko revolucionarji začetek izruha politične in vojaške oblasti. Na osnovi kubanske

izumitelj teorije revolucionarnega ruralnega bojevanja v učbeni
kubanskega tipa socialističnega totalitarizma, Fidelom Castro in.

revolucije sta pojmovala, da je dovolj za izbruh revolucije in zamenjavo oblasti le mala peščica gverilcev, ki se bojuje proti "pokvarjeni" oblasti in iz katere izide močno vseljudsko gibanje, ki dokončno pripelje do revolucije. Problem te teorije so bile le posebne okoliščine, ki so bile samo na Kubi in nikjer drugje v Latinski Ameriki. Na Kubi je vladal osvojačen Batistov režim, ki je z delovanjem gverilcev postajal še neznosnejši in je izgubil končno tudi podporo ZDA zaradi vse večjega zanemarjanja človekovih pravic. V državi je vladala korupcija in tudi nezadovoljstvo v vojski. Tako so bile razmere res primorne za tak tip revolucionarnega boja. Ker takšnih razmer ni bilo nikjer drugje je ta način bojevanja in revolucija propadla v Kolumbiji 1961, v Čadomalji 1963, Ekvadorju 1963 in tudi v Periju 1963. Zadnji poskus, ki ga je poskušal izvesti sam Guevara se je končal v Boliviji.

SMRT V BOLIVIJI

Guevarovo zadnje obdobje delovanja in življenja ter njegova smrt je verjetno tudi pripomoglo k nastanku mita o boju za pravico. Za svoje zadnje dejanje si je izbral Bolivijo. Če na začetku revolucionarne kampanje je bilo pričakovati neuspeh in poraz, Bolivija ni bila Kuba. Razmere v njej so bile nekoliko drugačne in niso ustrezale Guevarovi teoriji podeželske gverile. Kljub režimu v sami deželi ni imel podpore niti bolivijske komunistične partije še manj pa domačinov. Domačini v regiji Nancahuazu, ki jo je izbral za svoj začetek, so jih imeli za tujce. Še posebej zato, ker niso govorili lokalnega jezika in bili so tudi v resnici skorajda sami tucci, Kubanci, Peruanci, Bolivijci in celo vzhodni Nemci. Prav tako so bile teren in geografske značilnosti neugodne za delovanje in predvsem premike, tako, da je Chejeva skupina veliko časa izgubila v džungli. Meseca junija 1967 pa so začeli pripadniki Zelenih baretk iz ZDA uriti tudi poseben bataljon bolivijske vojske, ki je bil namenjen bojevanju prav proti tej skupini. Ta enota je bila namenjena prav za boj proti gverilecom. Chejeva skupina je bila kmalu razbita in tudi 8. oktobra 1967 obkoljena v vasi La Higuera. Ujetega Guevaru so nato usmrtili in njegovo truplo so v bližnjem mestu Valle Grande pokazali mnogim novinarjem, ki so vest o njegovi smrti poneli v svet.

Konec njegove življenjske poti v Boliviji, je hkrati pomenil tudi konec njegove teorije gverilskega boja in konec šestdesetih let se je v Južni Ameriki pojavila nova oblika gverile, tako imenovana urbana gverila.

Che Guevara je še danes mit. Bojeval se je pod geslom "socializem ali smrt" (*Socialismo o muerte*). Njegovo gibanje je propadlo, pokazalo se je kot iluzija, vendar je še danes ta iluzija vzvod za odpor tam, kjer so očine družbene nepravilnosti. Guevara se je bojeval v Latinski Ameriki in je bil plod tamkajšnjih razmer in je širil gosla in ideje, ki so morda zanimive za to območje sveta, vendar so ga zlasti mnogi mladi konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let vzeli za svojega "moralnega" voditelja in junaka. Zasedel je mesto v svetovni zgodovini, ki je pomembnejše od Castrovega, čeprav sta bila sodelavca. Predstavlja ideal, ki ga Fidel Castro ni uresničil, saj ga tudi ni mogel in Castro je danos le diktator in ne bojevnik za novo življenje. Che je z zatonom gverile postal ne le "heroj" in vzornik številnim generacijam po svetu, marveč tudi legenda in mit vsakdanjih ljudi zefenc celine. Bil je človek revolucije in utopije na koncu pa je postal mit in "junak".

časoma privedlo do...
so si različne okspe...
zemljevidih sveta, pa...
Antarktika, je zahteva...
raziskav.

Vsak raziskovalec...
toda prav gotovo ni...
prostranstev na dveh...

Ravno zaradi tega...
njihova življenja in...
magih.

JAMES CLARK ROSS (1800 – 1862)

James Clark Ross je bil angleški mornariški častnik. Z osemnajstimi leti se je prvič podal na pot, ko je angleška vlada obljubila nagrado tistemu, ki bi odkril severozahodno pomorsko pot. Angleži so pri taki odločitvi vodili predvsem politični interesi. Za tako ekspedicijo so bili zelo dobro pripravljene, skrbele so jih le ruske imperialistične ambicije na arktičnem področju, saj so Rusi že leta 1784 ustanovili svojo naselbino na Aljaski.

Leta 1818 se angleška vlada odloči, da zaščiti svoje interese na arktičnem področju. Tako je še istega leta v severne vode zaplula eskadra angleške kraljeve mornarice pod vodstvom Jamesovega strica, Johna Rossa. Med nižjimi častniki pa je bil tudi James Clark Ross. V avgustu so ladje zaplule v Lancasterjev prehod, toda že po nekaj dnevih plovbe je kapitan Ross ukazal, naj se obrnejo proti domu, češ da morsko ožino na zahodni strani zapirajo velike gorovje. Člani posadke ostanejo izredno presenečeni, saj nihče razen Rossa ni opazil nikakršne naravne ovire. Rossova nagla vrnitev v Anglijo, je vse močno presenetila in ostala tudi velika skrivnost.

James Ross se drugič poda na pot že naslednjega leta, ko kraljeva mornarica organizira novo ekspedicijo. Avgusta leta 1819 ponovno priplujejo v Lancasterjev prehod in brez večjih ovir in težav zapljujejo v Melvillovo morje in uzrejo obalo Melvillovega otoka. Pred njimi se nihče ni zadržal tako daleč na zahod, na tej zemljepisni širini. Vendar jih tam zaustavijo veliki kosci plavajočega ledu. Takratni kapitan ni dovolil, da bi pluli naprej, in se tako odločijo, da dočakajo sončne dni in ob otoplitvi odplujejo naprej. Vendar pa, se debeli sloji ledu, kljub višanju temperatur niso odtajali, in se tako po treh dolgih letih, jeseni leta 1821 odločijo za vrnitev v Anglijo.

Leta 1829 se James Ross s svojim stricem Johnom odpravi na potovanje proti arktičnem področju. Odpluta sta z dvema ladjama na parni pogon, s katerima naj bi se lažje prebila skozi zaledenelo morje. Toda nedaleč od otoka, ki ga je kapitan Ross poimenoval Borthia, sta obe ladji običali v ledu. V ledenem oklepu so običali tri leta, in tam preučevali življenje tankajšnjih eskimov.

James Ross je bil prvi človek, ki je dosegel severni magnetni pol - 31. maja 1831 je izračunal, da leži na 70° 51' severne zemljepisne širine in 96° 46' zahodne zemljepisne dolžine. Od tedaj se je severni magnetni pol premaknil nekaj kilometrov proti severu in leži na področju 75° severne širine in 101° zahodne zemljepisne dolžine. Po treh zaporednih zimah so morali zapustiti ladji. Prebili so se do Lancasterjevega prehoda in se na neki

J.C. Ross (1800-1862)

angleški kitolovki vrn angleške ekspedicije, pripravili tako ekspedicije je Ross odjadral zadnje opremljene za plovbo in s seboj so imeli tudi ladjama prebit daleč Francozem in Americi od vseh dotadanjih p

Angleški pomorski 300 metrov, ki se od

James Clark Ross nikomur uspelo prod Ob vrnitvi v London "Odkrivanje in prouč

Petnajst let pozne

NI VSAKO VINO VINO

Zgodovinar je v resnici vinar zgod(b). Kol predeluje vinar grozdje v vino in ga neguje, mora vinar zgod(b) predelati dejansko človeško resničnost, ki se je zgodila v smiselno zgodovinsko-časovno shko. Pri obeh vinarjih gre nedvomno za zlahka opravilo. Vsaj načeloma. Poznamo pa različne vinarje, ki se spoznajo na različne vrste predelovanja, stekleničenja in shranjevanja... Vsak vinar mora dobro poznati in obvladati cel postopek in kar je najbolj pomembno: Zejo dobro mora poznati grozdje oziroma resnično človeškost, saj je to osnova celotnega opravila.

Okrog grozdja je pri vinskih vinarjih že velika dilema, medtem ko pri zgodovinarjih tega skorajda ni zaslediti. Če si poskusamo predstaviti, kakšne so izhodiščne predpostavke povprečnega zgodovinarja, bomo hitro ugotovili, da imamo bolj ali manj le eno vrsto in dve sorti pojmovanja resničnosti.

Prva sorta pojmovanja resničnosti zapisuje zgodovino kot žurnalistično hvalnico trenutnemu, polpreteklemu ali "polbodučemu" vrednostnemu sistemu v družbi. To je tisto sladkobesedno pisanje, kjer je vse fino in kjer so naši žareči pogledi usmerjeni v finalno zlato dobo po nekem temnem veku. Po nareku Resnice sodi v tovrstno prakso tudi niveliranje resničnosti, ki hipnotično ponavlja, da se mora resničnost navznoter po teoriji (in ne obratno). To preferenčno manipulacijo imajo več povsem človeških in ne sistemskih razlogov kot bi to nekateri radi opravičili: Eni so fatalistične narave, drugi pragmatično-komfortne in tretji so kombinacija nesposobnosti in bojazljivosti. Ne glede na to ali so to zavostni ali nezavodni razlogi, so vsekakor vodila nekaterim zgodovinarjem. Najbrž gre tu za probleme bolj osehne narave, ko človek pač išče nekakšno zatočišče pred bremenom bivanja, išče smisel v življenju in prvi, ki mu ponudijo imperativno tolažbo, so kolektivistična gibanja z že izdelanim Ciljem in Smislom, kjer je vse le še vprašanje sredstev. V našem času poznamo različne totalitarne fikcije, ki so še kako resnično posegle v naše življenje. Tako je marksizem z vsemi svojimi enočicami v tem pogledu povsem identičen Cerkvini dogmi, amerikanizem popolnoma nič dražaden od islamskega fundamentalizma... Seveda to že vse vemo, ključ druga sorta iste vrste.

Če bi jih orisali s tistim, kar jih loči od prve sorte, lahko rečemo, da so to bolj moderne

Oswald Spengler (1880-1936)

okulturne zadeve. Njihov je nedojemljiv izraz, ki resnice. Mnenja so pa se verska predpostavka je v korektno: obstaja "sila", kdo ima manj poslušni da guslaš. Ti pol-ljudje. Tukrat so iz trka potaj je za razliko od soram intelektualne narave. rutinskemu in mehničn sklepov lahko prištejem narave. Ponavadi razho neokusno žabjo perspek moment statistične nar razlogov, arhiviraj kakš

No, in tu smo pri rjunih razlogih, utemelj pri nekaterih emu, pri d razlogi so velikokrat bil in najboljše je, da Matematika mu ne gre zelo jasno postavljene, ključeglazni formi. Tam s tem, da ponavljaš, k le še ena obrt, kjer me "Znanstvena" meglica idealizmom, da hoš pe ki jo poskušaš naravn najhujše vrste: misliš si ne moreš povsem norm Ker je človek le detern resnic. Torej: zadovolji za vsako ceno, saj res slika moralista, ki zas tem ne dobijo in da se

Tako danes pri d dogodkov skzi pogled Resnice, kar je na kon ki služita povsem dru vendar vedno dogaja v le znotraj te iste celot mora zgodovinar imet pogled sedanjosti in t

Oswald Spengler (1880-1936)

...odobemu" vrednostnosti
...ino in kjer so naši žareči
...o nareku Resnice sodi v
...a, da se mora resničnost
...na voč povsem človeških
...o fanatične narave, drugi
...eparjivosti. Ne glede na to
...m zgodovinarjem. Najbrž
...vzročiče pred brčmenom
...slazbo, so kolektivistična
...nje sredstev. V našem času
...eglo v naše življenje. Tako
...leističen Cerkevni dogmi,
...aloma... Seveda to že vse
...mo, da so to bolj moderne

okulne zadeve. Njihov moto je: Edina (neppluralna) resnica je pluralizem resnic! Gre torej za nedojemljiv izraz, ki v resnici govori, da obstajajo različna mnenja in nobene dokončne resnice. Mnenja so pa seveda le čustveni plini s strokovnim nazivom: interpretacija. Njihova verska predpostavka je v tem, da se v ničemer ne moremo dokončno strinjati ali politično bolj korektno obstaja "strukturirana" polifonija interpretacij, ki jo vsi glasamo, le da nihče ne ve, kdo ima manj poslušna za guslanje, ker po pravilu lahko pač sliši le svoje gusle. Važno je le, da guslaš. Ti poli-ljudje so ugotovili, da prva sorta poskuša preveč monotono variti Resnico. Takrat so iz toka potegnili poli-resničnosti dejstev. Vendar nominalizem je znan pojav, ki je za razliko od sorazmerno enostavnega sledenja kolektivistični ideji, bolj komplicirane intelektualne narave, čeprav ni niti za tretjico manj fanatičen in misteriozen. K temu rutinskemu in mehničnemu intelektualiziranju, ki ga držijo skupaj temne in nedoločene lise salepov lahko pristočno tudi naturalistične prijeme ljudsko usmerjenih pisarjev izpovedne narave. Ponavadi razbijajo navidezne tabuje s tem, ko prikazujejo kakšno navado skozi svojo neokusno žubjo perspektivo. Suma: če ti znanjka amiselnih razlogov za kakšno trditev, uvedi moment statistične narave in tvoje mnenje bo znanstveno podprto: če pa nimaš niti par razlogov, arhiviraj kakšno svoje čustvo.

Na in tu smo prišli do mesta, kjer že lahko celotno vrsto ubeh sort povprašamo po njenih razlogih, utemeljitvah in metodah. Očitno je, da sta obe sorti v ljudeh mešani in da je pri nekaterih ena, pri drugih druga bolj poudarjena. Tako je tudi pri zgodovinarjih in njihovi razlogi so velikokrat in na žalost zelo enostavni: človek mora nekaj postati, da bo nekaj bil in najbolje je, da ima solidno delo, ki mu bo prinašalo užitek, ugled in uspeh naspleh. Matematika mu ne gre najbolje, fizično delo tudi ne in odloči se, da bo humanist. Tam so stvari zelo jasno postavljene. Važno je, da splavaš mimo diplome do doktorata v najbolj pomizni in kledeplazni formi. Tam tudi zelo redke zanima, kaj si ti misliš in tudi sam imaš dovolj dela s tem, da ponavljaš, kaj mislijo tvoji nadrejeni. Mimogrede zveš tudi, da je zgodovina pač le še ena obrt, kjer moraš sproducirati toliko in toliko, da boš v tem oču preživel in uspel. "Znanstvena" meglica o boju za preživetje ti je torej odtisnjena na čelo in konec je s tvojim idealizmom, da boš poskušal razumeti resničnost in jo podajati v obliki zgodovine. Celoto, ki jo poskušaš naravno razumeti, si razdeliš na več resničnosti ter tako postaneš malomeščan najhujše vrste: misliš si eno, čutiš drugo, govoriš tretje in delaš četrto. Tako razčelverjen seveda ne moreš povsem normalno živeti, ampak dopoveduješ si, da je zakon življenja tak, ker je tak. Ker je človek le determiniran stroj, ki ga vodi nagon in ki ne more ničesar spoznati, saj je več resnic. Torej: zadovolji svoje nagone, saj te tako ali tako vadijo in širi svoje mnenje vsepovprek za vsako ceno, saj resnice ni, če pa že je, je pa že tako ali tako razodeta. Bodi praktičen, nosi sliko moralista, ki zaupa v trdnost poli-vrednot ali Veliko-vrednoto in ko kradeš, glej, da te pri tem ne dobijo in da se odvežeš vesti, kakor pač znaš.

Tako danes pri zgodovini ne gre za to, da človek poda ustrezno razlago preteklih dogodkov skozi pogled celote, temveč da poda svoje cenjeno mnenje oziroma mnenje njegove Resnice, kar je na koncu koncev isto. Obe mnenji sta zgolj časovno in idejno izolirani teoriji, ki služita povsem drugemu namenu kot poslajanju resničnosti, ki se je zgodila. Resničnost se vendar vedno dogaja v celoti; sedanjí trenutek je vedno celota in zato lahko preteklost vidimo le znotraj te iste celote, saj jo vedno gledamo iz sedanjega trenutka. Če sirmemo, gre za to, da mora zgodovinar imeti pogled celote v sedanjosti. Pogled na preteklost je tako ali drugače samo pogled sedanjosti in tu je izpostavljena celota sedanjosti skozi katero se šele lahko ustrezno

vidi preteklost. Pogled zgodovinarja tako ni izoliran na zamejene dele celote, ki so nezavedno posezani med seboj; ne more biti dober zgodovinar zgodovinar, ki je zgolj specializiran za določeno obdobje, na določene sloje, dogodke... saj so ti sloji lahko razumljeni šele kot stanje celote, ki kot celota ureja notranja razmerja. Pogled skopi celoto mora biti v najstrožjem smislu zavesten, če ne, ne vidi delov v smiselni sliki. To lahko zgolj nakažemo, kam naj bi težnja po spoznanju vodila in kaj mora zgodovina postati, če hoče biti, kar naj bi bila. Lahko postavimo le dobro vprašanje: Je mogoč pogled celote? Novalis: "Parcialne zgodovine nikakor niso mogoče - vsaka zgodovina mora biti svetovna zgodovina in le v povezavi na celotno zgodovino je historična obravnava posamične snovi mogoča."¹ In da ne bo pomote: Ne govorim o Heglu. Hegel je zelo parcialno gledal celoto, čeprav je o zgodovini povedal precej več smiselnega kot je to moda danes. Njegov abstraktni duh pa je še najbolj podoben sodobnemu računalniku. Torej: intelektualno dodelana, a mrtva reč, ki ima svoj Program. Navedemo pa lahko Spenglerja, ki ga je mehanično ekonomski biologizem raznih sort s splošnimi krilaticami vrgel iz "resne" zgodovine in zato reslaja, ne nepoznan, temveč delno poznan, kar je slabše, saj vsak misli, da ga pozna, če je prebral o njemu tri vrstice. Možna pa je tudi, da razlog ne tiči v kvantiteti prebranega temveč v (ne)kvaliteti mišljenega.

Problem torej ni v virih, ampak v prikazu teh virov znotraj celotne slike o svetu, ki jo imamo. Če je ta omejena na intelektualistično "znanstveno" psihologijo, "znanstveno" ekonomijo in "znanstveno" naravoslovje, povrh še prebarvana s sentimentalnostjo, je človeški duh, ki lahko sega daleč preko teh teorij in čustev, v njih zgolj stlačen spaček in takšna je prtem tudi zgodovina: banalna. Iskre duhovitosti, ki jih sem in tja zasledimo, so še edina gibala med okostenelimi faktografskimi usedlinami. Anekdotičnost je res pol zdravja in kot pravi že citirani Novalis: "Zgodovina je velika anekdota. Anekdota je zgodovinski element, historična molekula ali epigram. Zgodovina v anekdotah - nekaj podobnega je spisal Voltaire - je nadvse zanimivo umetniško delo. Zgodovina v običajni obliki je varjena ali v kontinuumu izlivajoča se veriga anekdot. Mojster anekdote mora znati vse spreminiti vanjo. Schlegel ima prav: pravi roman mora biti satira."² (Ob tem citatu seveda ne gre pozabiti prvega, oziroma v tem zadnjem prebrati tudi besedo kontinuum.) Kako lahko to razumem? Tako kot lahko razumem umetnost: gre za povsem individualni pogled, ki v detajlih zajema celoto. Anekdota oz. historična molekula oz. duhovitost mora postati in biti v celoti (kontinuumu anekdot oz. svetovni zgodovini oz. duhu).

Lahko človek reče, da naj vinarji delajo vino, kakršnega sami hočejo. Že prav, vendar če ga človek poskusi lahko vedno pove ali je v njeni preveč žvepla ali ne. Pri zgodovini pa je reči tako, da tvori kulturo današnjega časa, katere del je vsakdo od nas. Ker je človek kulturno bitje, torej nujno živimo v kulturi in to kulturi z zgodovino. Nihče pri zdravi pameti pa noče živeti v bolni kulturi in z bolno zgodovino, zato je kulturno-človeška-duhovna naloga zgodovinarja in posameznika, da si prizadeva spoznati celoto.

Danes pa se zdi, da Orwell in Zaratustra le nista zgolj solidna pisca futurološke fikcije, saj je velika večina res prepričana, da je smisel in bistvo človeškega delovanja nekakšen liberalističen ali klerikalen piknik, kjer velja: "Vojna je mir! Svoboda je suženjstvo! Nevednost je moč!"³ Liberalno rečeno: Mnenje je resnica! Svoboda je užitek (oz. sreča)! Spoznanje ni mogoče!

Največja večšina zla (beni: oholo vztrajanje med svojimi tremi idejami) pa je v tem, da nas prepriča, da ga v resnici sploh ni.

¹ Fragmente und Aesthetik 1799-800 v Novalis Werke, Werke C. H. Beck, München 1990, S. 130

² Novalis Briefe an Michl, Michl Briefe an Novalis, Leipzig, 1992, S. 213

³ George Orwell, 1984, Mladinska knjiga, 1996, str. 3, 19.

...ste, ki so nezavedno
...njolj specializiran za
...jeni šele kot stanje
...v najstarejšem smislu
...kam naj bi težnja po
...la. Lahko postavimo
...ovine nikakor niso
...na celotni zgodovino
...Ne govorim o Heglu,
...več smiselnege kot
...obnoemu računalniku.
...vedemo pa lahko
...splošnimi krilaticami
...man, kar je slabše, saj
...ati, da razlog ne tiči v

...tne slike o svetu, ki
...kisejjo, "znanstveno"
...sentimentalnostjo, je
...lacen spaček in tušna
...nasledimo, so še edina
...tes pol zdravja in kot
...zgodovinski element.
...nega je spisal Voltaire
...ena ali v kontinuumu
...ni vanjo. Schlegel ima
...zabiti prvega, oziroma
...men? Tako kot lahko
...ema celoto. Anekdota
...nimoumu anekdoti oz.

...a. Ze prav, vendar če
...zgodovini pa je celo
...človek kulturno bičje,
...pasoci pa noče živeti
...a salosa zgodovinarja

...arološke fikcije, saj je
...kakakšen liberalističen
...Nevednost je moč"
...zanje ni mogoče!

...a) pa je v tem, da nas

Ivan Varpotič, Pogled v bodočnost, risba (1999)

KLIO, Glasilo društva študentov zgodovine Slo - ISHA
številka 1, letnik 4, april 2002

uredil:

Primož Kočar
Dragica Čec

zbral:

Marko Vengust

lektoriranje:

prosto po Prešernu

nhlikovanje in prelom:

Matej Žavič

tisk:

Silveca d.o.o., Grosuplje;
p.e. Studio ORCA, Savska 10, Ljubljana

Za verodostojnost podarkov navedenih v člankih
nosijo polno odgovornost avtorji sami.

Uredništvo si pridržuje pravico,
da opravi selekcijo prispelih člankov.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena v aprilu 2002.

Elektronski naslov za pripombe in oddajo člankov:
isha.klio@email.si

naslovnica:

Albrecht Dürer
Melanholija I
jedilnica
Städtische Kunsthalle, Karlsruhe

APRIL 2002
ISSN 1408-9001

CHK - Zgodovina

D 721114

930(378.7):378.61:497.4 L(Ljubljana)

43000025129.1

UNIVERSITA V LJUBLJANI - FF

COBISS